

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

15 χρόνια

15 χρόνια

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
και του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ

Αριθμός έκδοσης 47
Μαρ.-Απρ.-Μάι. 2008

ISSN 1106 5354

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

πρόεδρος
ΠΩΡΓΟΣ ΚΑΚΑΡΗΣ
αντιπρόεδρος
ΣΟΦΙΑ ΓΚΑΓΚΟΥΣΗ
μέλη
ΜΙΧ. ΤΡΑΝΙΔΗΣ
Ν. ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΙΔΗΣ
ΕΜ. ΣΟΦΙΑΝΙΔΗΣ
ΑΙΚ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ
ΕΛ. ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ
Π. ΤΣΑΠΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΘΑΝ. ΡΕΠΑΝΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

διευθυντής
ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
διεύθυνση οικονομικού
ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
διεύθυνση παραγωγής
ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΣΤΑΝΤΖΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
διεύθυνση εκπαιδευτικού-τεκμηρίωσης
ΜΥΛΩΝΑ ΟΛΓΑ
διεύθυνση τεχνικού
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ
γραμματεία
ΒΕΡΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
βιβλιοθηκονόμος
ΚΟΤΣΑΛΟΥ-ΠΑΠΑΡΗ ΒΟΥΛΑ
γενικών καθηκόντων
ΣΤΕΡΠΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Εξώφυλλο: Δον Κικώτης,
εικονογράφηση Σβετλίν.

Η επιλογή του εξωφύλλου είναι
συμβολική και αντικατοπτρίζει την
προσπάθειά μας για την παρουσία του
περιοδικού επί 15 χρόνια.

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Αριθμός έκδοσης 47
Μάρτιος-Απρίλιος-Μάιος 2008

Ιδιοκτήτης
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Εκδότης
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Διευθυντής Γιάννης Καμπούρης
Υπεύθυνη σύνταξης Χαρά Λάμπρη
Υπεύθυνος τυπογραφείου Νίκος Καραμανλίδης

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Αφιέρωμα Πολιτιστικά Δρώμενα 15 χρόνια

Πολιτιστικά Δρώμενα: 15 Χρόνια
Χαρά Λάμπρη 2

15 χρόνια Πολιτιστικά Δρώμενα: εξώφυλλα 4

Γνώμες - απόψεις για τα 15 χρόνια του περιοδικού 10

Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας
Αντώνιος Σ. Πέtkος 16

Η Βέροια στα χρόνια των Οθωμανών
Αντώνιος Αναστασόπουλος 21

Το Λύκειο των Ελληνίδων Βεροίας 31

Περί θεάτρου
Νίκος Μανούδης 33

Θεατρική Ομάδα 3ου Λυκείου Βέροιας
Μαριάνθη Τουτουντζίδου 36

Βιβλιοπαρουσιάσεις 38

Πολιτιστικά Δρώμενα: 15 χρόνια...

Χειμώνας 1992-1993 «Ύστερα από τα δεήτια τύπου, ύστερα από τα μικρά ενημερωτικά έντυπα... Σήμερα, χτίζουμε μια πιο οργανωμένη, κι ίσως πιο "καλοντυμένη" προσπάθεια προσέγγισής σας. Η Βέροια είναι γνωστό ότι έχει τη δική της πολιτιστική ζωή. Πολιτισμός, όμως, χωρίς συνεργασία, χωρίς συμμετοχή, χωρίς ανταλλαγές απόψεων, χωρίς πρωτότυπες ιδέες, οράματα, σχεδιασμούς δεν υφίσταται...

Ο πολιτισμός είναι πρόκληση. Ή ανταποκριδούμε!»,

γράφει η πρώτη συντακτική επιτροπή των Πολιτιστικών Δρωμένων.

Πέρασαν 15 χρόνια και τα Πολιτιστικά Δρώμενα συνεχίζουν να εκδίδονται. Κατά καιρούς άλλαξαν μορφή και σχήμα. Για μικρό διάστημα διακόπηκε και η κυκλοφορία τους. Ήταν όμως προορισμένα να επιβιώσουν και να συνεχίσουν να εκδίδονται παρ' όλη τα «δεινά» που μπορεί να υφίσταται η διαδικασία εξέλιξης ενός πολιτιστικού περιοδικού σε μια επαρχιακή πόλη και αυτό γιατί ο στόχος δεν άλλαξε. Κρατά από την αρχή έως τώρα τον τοπικό χαρακτήρα στο μεγαλύτερό του μέρος, εντάσσοντας ταυτόχρονα, κατά περίπτωση, θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος θέματα λογοτεχνίας, τοπικής ιστορίας, τέχνης, αρχιτεκτονικής, επιστήμης, εκπαίδευσης καθώς και όποιο σύγχρονο ή διαχρονικό θέμα απασχολεί τον πολίτη. Είναι, από την πρώτη του έκδοση, ανοιχτό θήμα έκφρασης για όποιο συμπολίτη μας θέλει κάτι να πει, καθώς δίνει τη δυνατότητα συστηματικότερης προβολής απόψεων σε θέματα πνευματικά καλλιτεχνικά και κοινωνικά.

Τα Πολιτιστικά Δρώμενα κυκλοφορούν κάθε τρίμηνο. Μέχρι σήμερα τα τεύχη ανέρχονται στον αριθμό 47. Μέσα σ' αυτά, επί δεκαπέντε χρόνια φιλοξενήθηκαν δεκάδες άρθρα συμπολιτών μας. Αποτελούσε και αποτελεί το σημείο αναφοράς της πολιτιστικής κίνησης της πόλης μας αλλά και τώρα πια, δεκαπέντε χρόνια μετά, μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο ενός ιστορικού αρχείου των πολιτιστικών, κοινωνικών και καλλιτεχνικών ανησυχιών και ιδεών της πόλης μας. Της Βέροιας.

Δεν φιλοδοξήσαμε ποτέ να «εκπολιτίσουμε» θέλουμε απλά να παρουσιάζουμε αυτό που συμβαίνει σε όλους μας παράλληλα με τις καθημερινές μας ασχολίες. Είτε αυτές αποκαλούνται «αχώνας επιβίωσης» είτε «κυνήγι χρήματος». Γιατί όλοι έχουμε μια δεύτερη φωνή μέσα μας. Είναι αυτή που διαμαρτύρεται σ'

η διαχρονική παρουσία ενός περιοδικού

άλλους περισσότερο και ό' άλλους λιγότερο δυνατά, φωνάζοντας ότι κάτι πρέπει να γίνει. Εμείς, ως περιοδικό, απαντάμε απλά αλλά αισιόδοξα, δεν πρέπει να γίνει απλά «κάτι γίνεται». Και η απάντηση αυτή έρχεται από μόνη της. Όταν παρ' όλες τις αντιξοότητες, ένα πολιτιστικό περιοδικό καταφέρνει να υπάρχει, να διακινείται, να φιλοξενεί διαρκώς άρθρα συμπολιτών μας, χωρίς να ανακυκλώνεται, και αυτό διαρκεί 15 χρόνια, σημαίνει ότι καταφέραμε όχι μόνο να κάνουμε τη δεύτερη φωνή που υπάρχει μέσα μας, αλλά και κάτι περισσότερο: Να την αφήσουμε να εκφραστεί μέσα απ' το θήμα του περιοδικού μας κάθε φορά καινούργια και με όλα τα «γιατί» που κουβαλάει στο χρήσιμο πέρασμα του καιρού. Που άλλοτε έχουν απάντηση κι άλλοτε όχι.

Τα Πολιτιστικά Δρώμενα χωρίς ποτέ ν' αλλιάζουν όνομα, πεισματικά επιμένουν στα «δρώμενα» κρατώντας το διαχρονικό τους χαρακτήρα, άλλοτε ο «πολιτισμός» δεν ξεκινά σήμερα, δεν αναπολούν μια «καλή εποχή» ελαφρώς εξιδανικευμένη επειδή πέρασε ούτε της δίνουν άφεση. Φιλοδοξούν να συνταυρίζουν το παλιό με το καινούργιο, το παρωχημένο με το σύγχρονο. Γιατί αυτό εξάλλου είναι και ο πολιτισμός. Να προσδέτεις ό' ότι θρήκες, να διαγράφεις αυτό που δε θεωρείς σωστό προτείνοντας πάντα κάτι καινούργιο στη θέση εκείνου που διέγραφες.

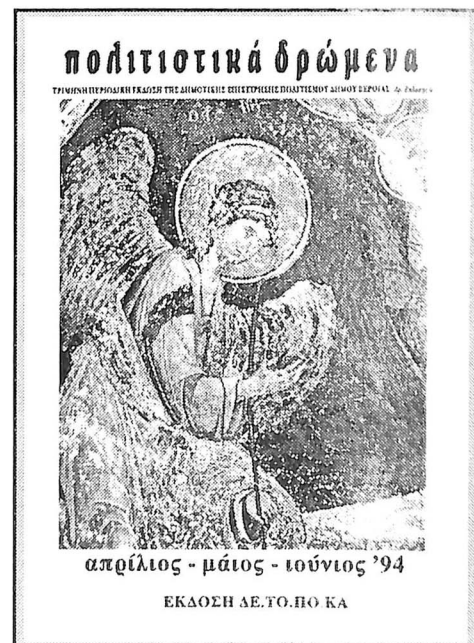
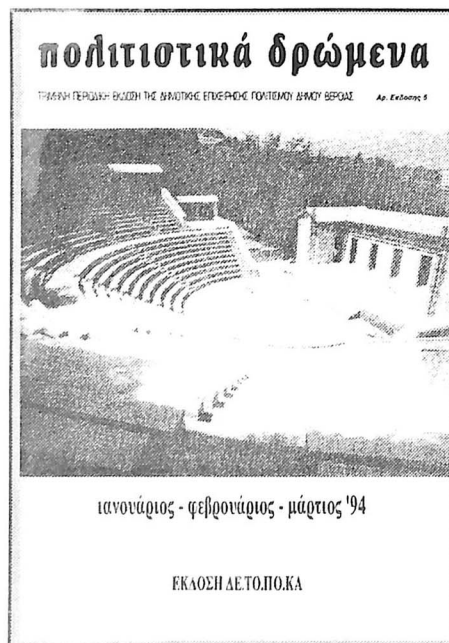
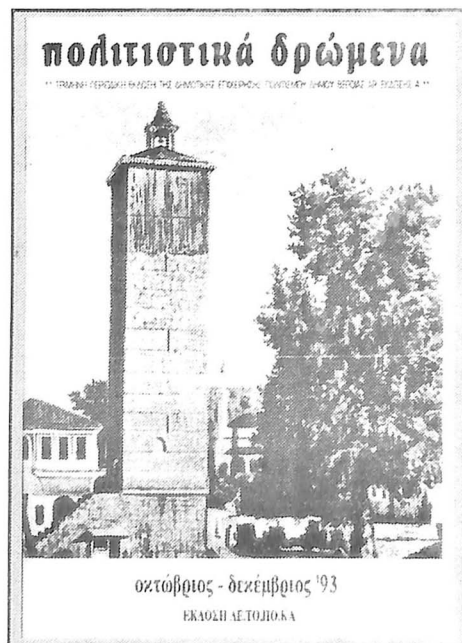
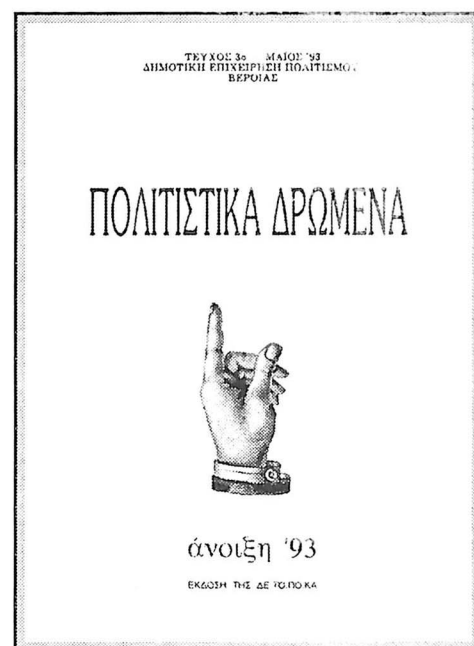
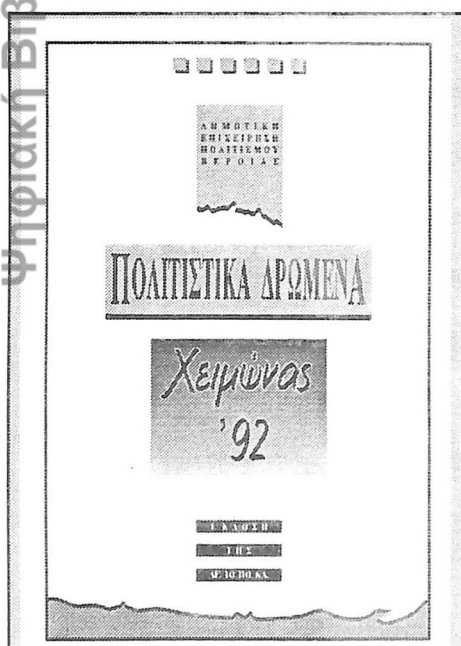
Αυτές είναι μερικές σκέψεις μας 15 χρόνια μετά την πρώτη έκδοση του περιοδικού. Ανταποκρινόμαστε άραγε στις προσδοκίες των συμπολιτών μας; Δεν θα απαντήσουμε εμείς ό' αυτό το ερώτημα. Η μικρή μας φιλοδοξία είναι να πιστεύουμε ότι αναζητήσαμε δρόμους και συνεχίζουμε αυτή την αναζήτηση.

Με τη βοήθεια όλων των συμπολιτών μας διατηρούμε την αισιόδοξία ότι 15 χρόνια μετά από τώρα θα υπάρχει ακόμη η δεύτερη φωνή μέσα μας καθώς και το θήμα για να την εκφράσουμε.

Κλείνοντας, ευχαριστούμε για τη στήριξη του περιοδικού από τους συμπολίτες μας και για την έμπρακτη συμμετοχή τους στην επίτευξη των στόχων του.

Χαρά Λάμπρη

ταξίδι ταξίδι ταξίδι 15 χρόνων

πολιτιστικά δρώμενα
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ 2

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ '94
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ 2

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ '94
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ 2

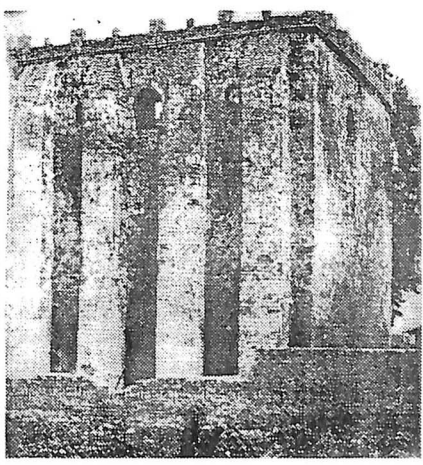
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ '95
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ 16

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ '95
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ 17

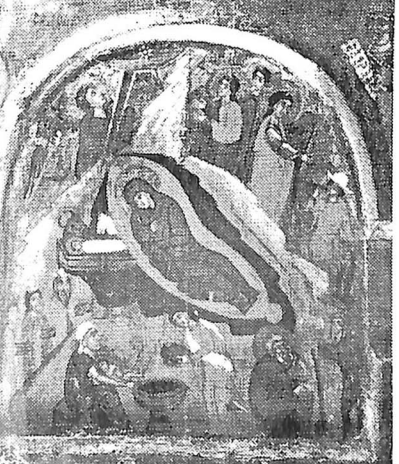
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ '95
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ISSN 1106-8264

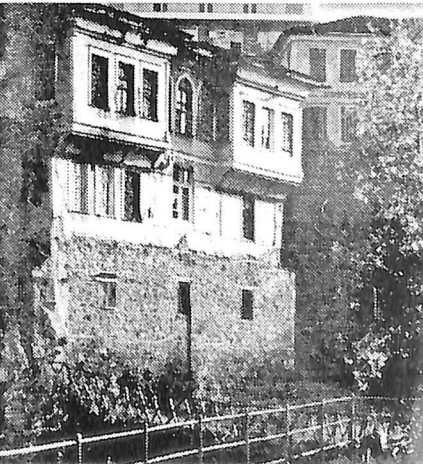
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ '95
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ISSN 1106-8264

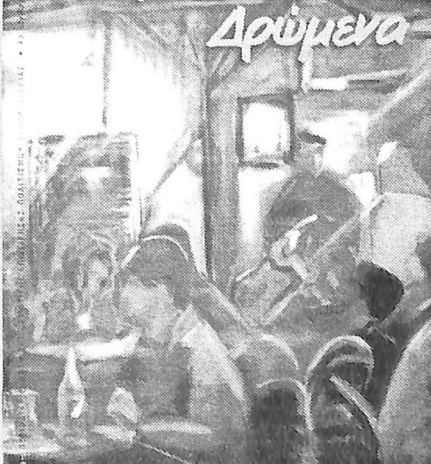
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ '96
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

πολιτιστικά δρώμενα
ISSN 1106-8264

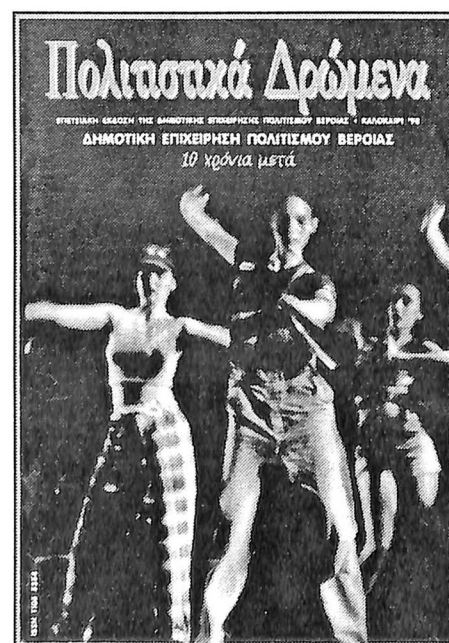
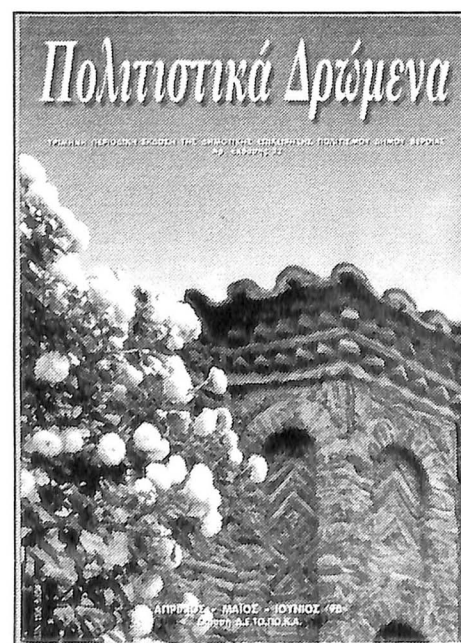
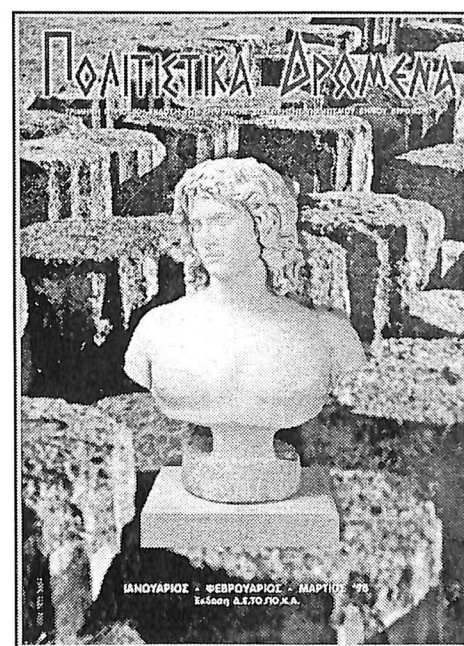
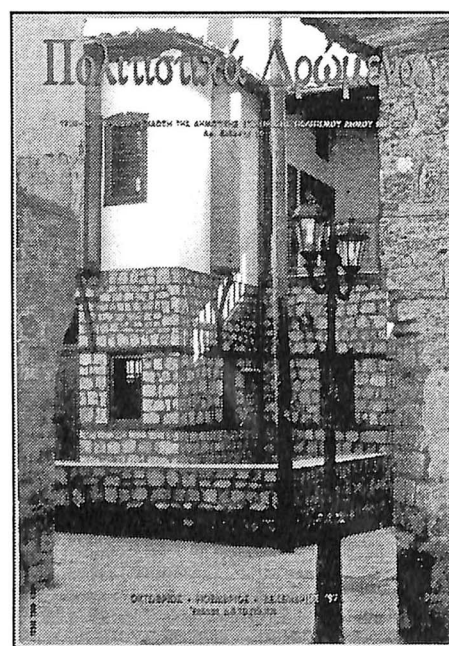
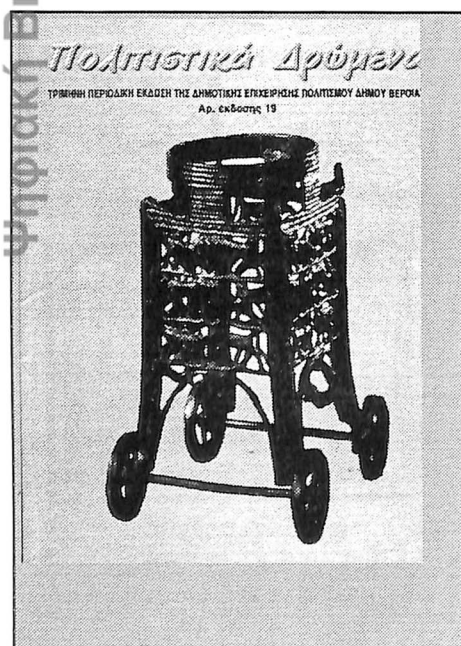
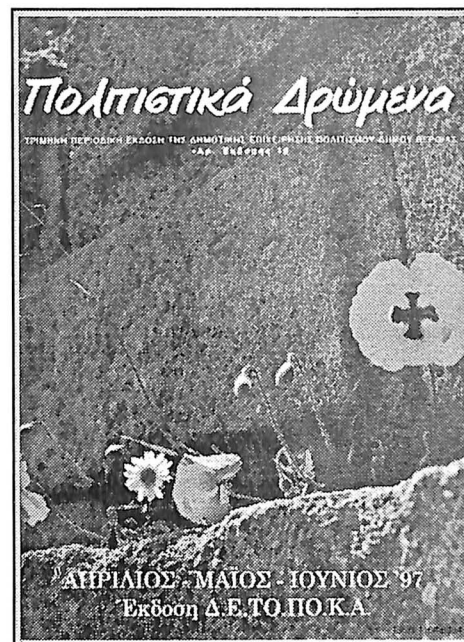
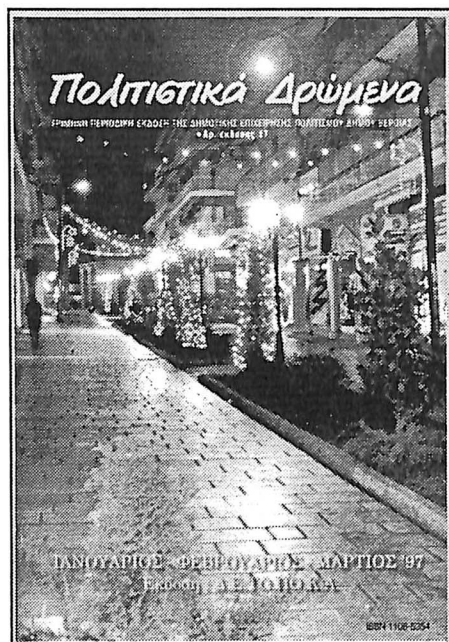
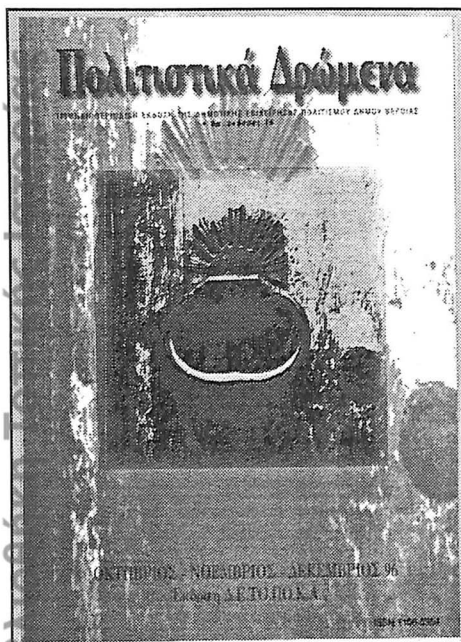

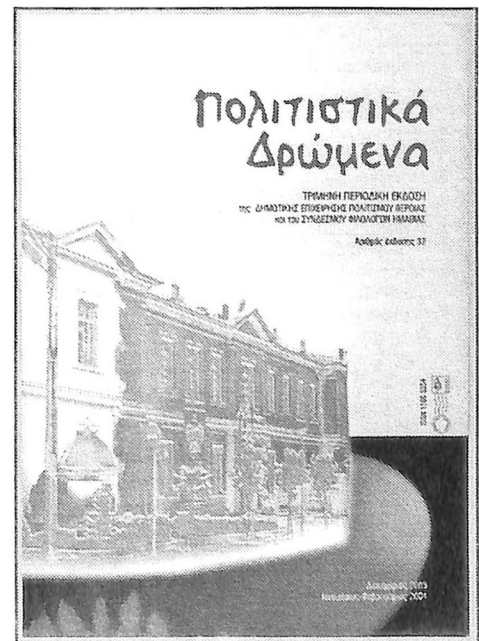
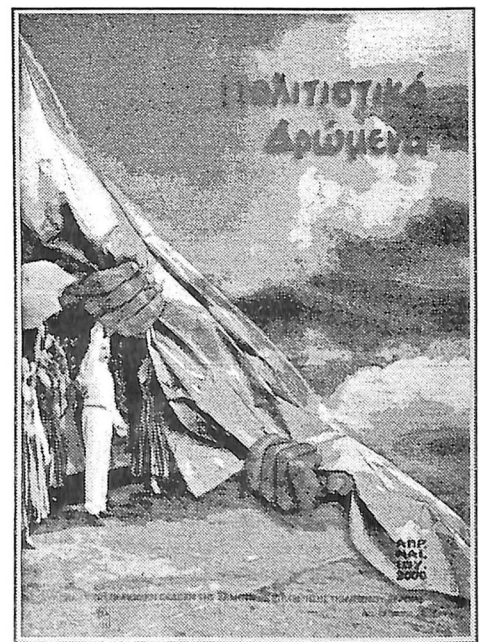
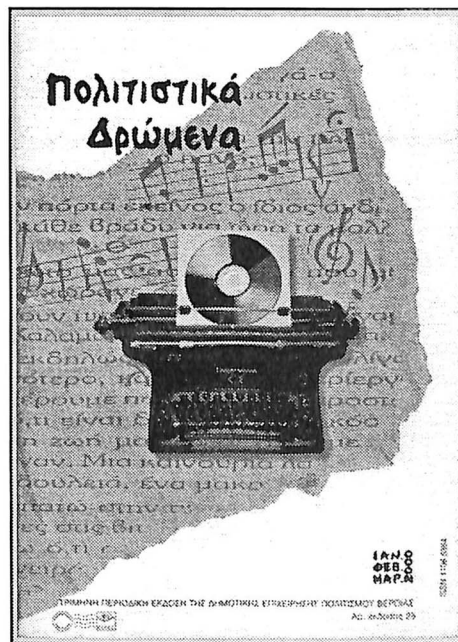
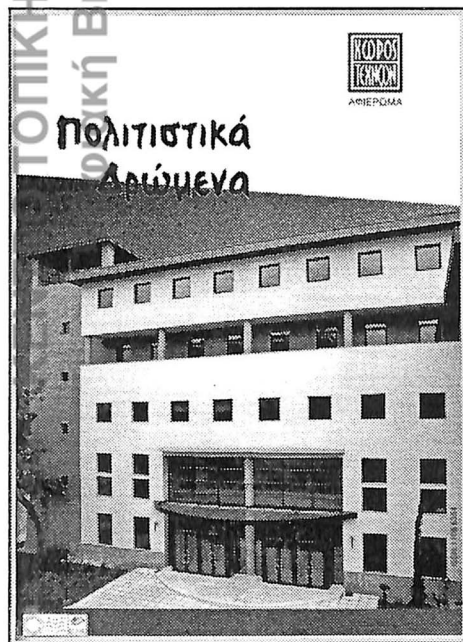
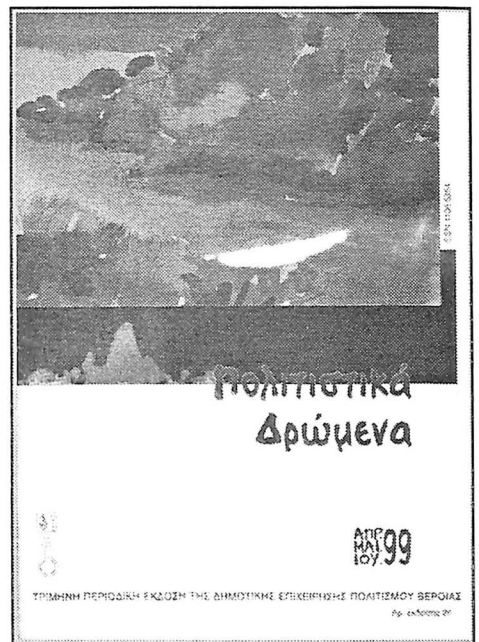
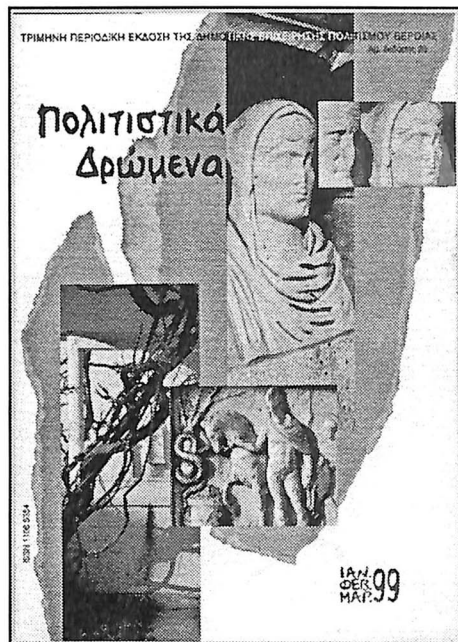
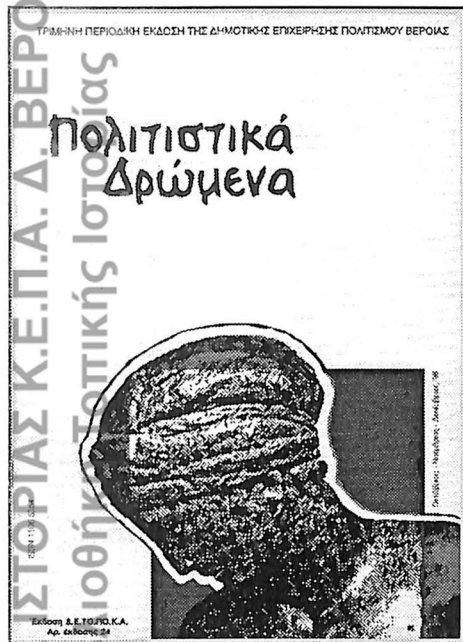
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ '96
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

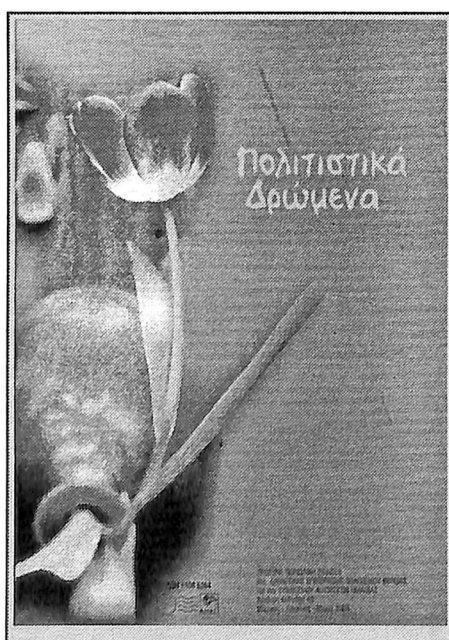
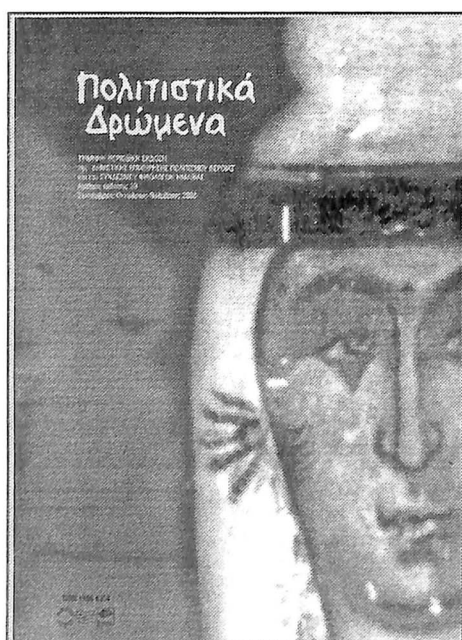
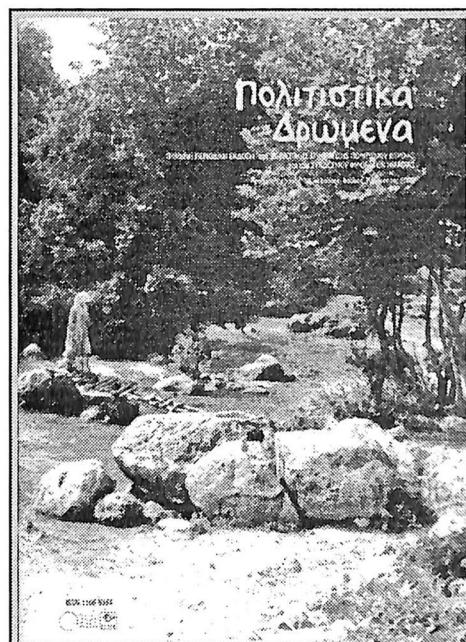
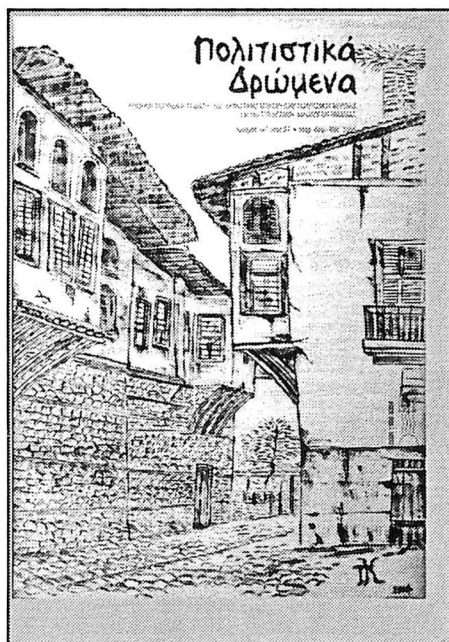
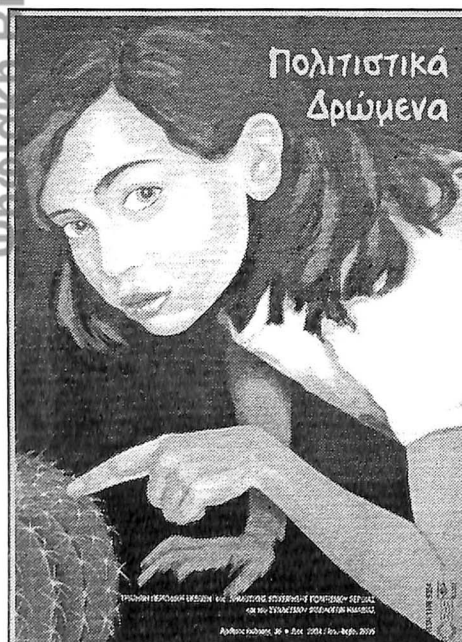
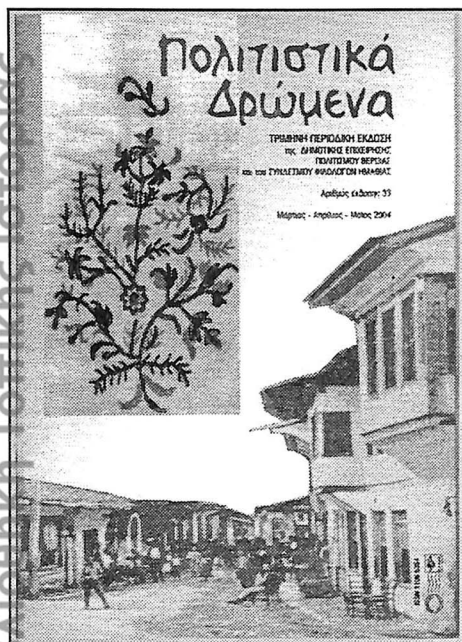
Πολιτιστικά Δρώμενα
ISSN 1106-8264

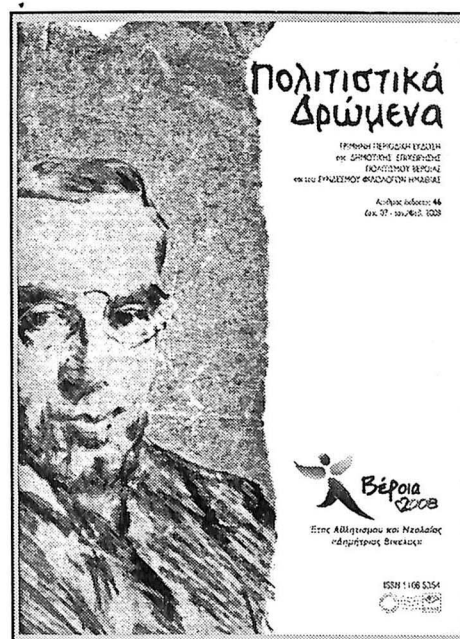
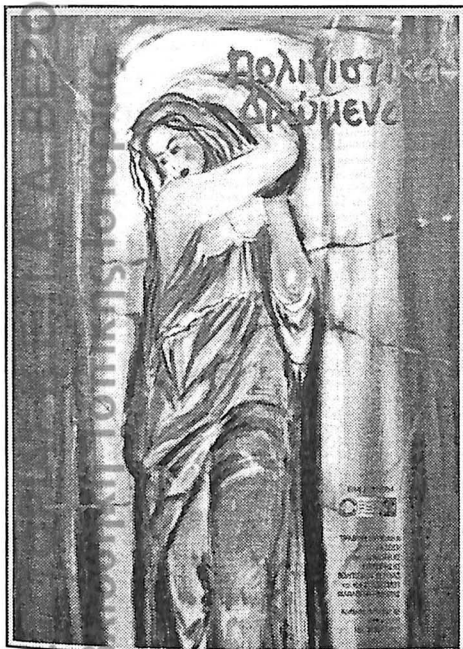

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ '96
 ΕΚΔΟΣΗ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ

για τα 15 χρόνια
του περιοδικού

Ο ὕριος άνεμος φύσηξε πριν από 15 χρόνια και σπρώχνοντας οδήγησε μια ομάδα συμπολιτών μας στην έκδοση του πρώτου πολιτιστικού περιοδικού της πόλης και του νομού μας, μια εκδοτική προσπάθεια της επιχείρησης πολιτισμού του Δήμου μας, μία περιπλάνηση στους χώρους του πολιτισμού και της τέχνης. Μια περιπλάνηση που κρατάει μέχρι σήμερα.

Ένα καλαίσθητο και ενημερωμένο πολιτιστικό έντυπο που διανέμεται δωρεάν, ένα δώρο που φτάνει στα χέρια μας κάθε τρίμηνο σαν χαρτελιόμος, σαν χάρτης ευανάγνωστος των πολιτιστικών δράσεων του Δήμου μας.

Υποστηρίζοντας πάντα την προώθηση της πολυφωνίας, το περιοδικό λειτουργήσει και ως θήμα ανταλλαγής απόψεων και γόνιμου διαλόγου σε ό,τι αφορά τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης μας, αναδεικνύοντας όλο και περισσότερες πτυχές αυτού του ιδιαίτερου χώρου έρευνας και πρακτικής, όπου η μάθηση και η δημιουργικότητα αποτελούν συχνοκοινωνούμενα δοχεία.

Θέατρο, μουσική, χορός, βιβλία, εικαστικά, εκπαίδευση, έρευνα, λογοτεχνία, παρουσιάσεις, βιογραφίες γε-
μίζουν τις σελίδες του με ήχο και χρώμα.

Ζητάει από εμάς τους αναγνώστες, το ενδιαφέρον για την προσεχόμενη ύλη του, την αναφορά της ύπαρξης του στους φίλους μας, τη χαρά της αναζήτησής του στα σημεία διανομής.

Εύχομαι να συνεχίσει τη διακριτική μα τόσο ουσιαστικά ποιοτική πορεία του.

Χαρίκλεια Ουβουλιτζόηλου Γεωργιάδη
Δήμαρχος Βέροιας

Αποδέχθηκα ευχαρίστως την πρόσκληση, να δημοσιοποιήσω την άποψη (ζωνή-κρίση) μου για το περιοδικό «Πολιτιστικά Δρώμενα», με αφορμή και ευκαιρία τη συμπλήρωση των δέκα πέντε ετών της εκδόσεώς του. Άλλωστε, είμαι οφειλέτης-χρεώστης, διότι έχουν αφιερώσει ήδη (ολόκληρο, σχεδόν) το υπ' αριθμόν 14 τεύχος (Απριλίου-Ιουνίου 1996, σελίδες 7-20), για να παρουσιάσουν το όποιο πνευματικό έργο μου. Εξάλλου, φιλοξένησε επανειλημμένως και δικά μου δημοσιεύματα.

Όμως, ο κύριος λόγος, που καταστρώνω στο χαρτί αυτές τις απλές και πρόχειρες, σκέψεις μου, είναι αήλιος: Η αναζήτηση και από την ταπεινότητά μου της μεγάλης χρησιμότητας, της συμβολής, και των «Π.Δ» στην κάποια πνευματική ύπαρξη, γιατί όχι και ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής και δραστηριότητας στη Βέροια. Το περιοδικό αυτό αποτελεί το αήλοδι της πόλεώς μας και το αποκούμπι, το ταμπούρι της άμυνάς μας, του τόπου μας (της ηγεσίας, των πνευματικών ανθρώπων του), ώστε να μην τελεοφορήσουν και δριαμβεύσουν οι ανυστεροί κριτές μας, με την κατηγορία τους, ότι είμαστε τελείως ανάξιοι κληρονόμοι και συνεχιστές της σημαντικής και οπουδαίας ιστορίας της Βέροιας.

Και όλα τούτα σε μια εποχή εντελώς άνυδρη και α-πνευματική, στην οποία παρόμοιες προσπάθειες (όπως ήταν -είναι των Π.Δ.) αποτελούν κάποιες δροσιστικές σταγόνες, αν και χρειαζόμαστε ολόκληρα ποτάμια, για να ξεδιψάσουμε.... Αλλά είτε ο αρχαίος Έλληνας συγγραφέας: «Στέρχε τα παρόντα ζήτει τα βελτίω» αφού άλλωστε, «η ελπίδα πεθαίνει τελευταία»!!

Αν θελήσουμε να κρίνουμε ακριβοδίκαια και πετυχημένα την προσφορά των «Π.Δ.», θα πρέπει να φυλ-
λομετρήσουμε έστω, όλα τα μέχρι τώρα τεύχη τους. Πιστεύω, ότι θα εντυπωσιαστούμε κυρίως για τον αριθμό
των σελίδων, που είναι μεγάλος, όπως και για το πλήθος και την ποικιλία των δημοσιευμάτων (ιστορικού, λο-
γοτεχνικού και καλλιτεχνικού περιεχομένου). Τούτο θα είναι πιο κατανοητό αν η διεύθυνση του περιοδικού
αναδημοσιεύσει τα «ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ» όλων των τευχών του «Π.Δ.» στη σειρά. Ειδικής δε έρχο και ωφέ-
λιμο ερχαλείο θα αποτελούσε, θέβαια, η έκδοση αυτοτελούς, πολυσέλιδου, ιδιαίτερου τεύχους με λεπτομερή
ευρετήρια τόπων και προσώπων. (Να ελπίζω, ότι θα γίνει, τουλάχιστο, ανατύπωση των περιεχομένων, για ...
«πρόφταση», όπως θα έγραφα στο Βεροιώτικο χλωσοδοχικό ιδίωμα)

Αν περιοριστώ στη γενική εντύπωση, στην «Εκ των ενόντων» (όπως λέμε εμείς, οι νομικοί) εκτίμηση και αποτίμηση, όπως έχει καταλήξει στην κρίση μου, εδώ και 15 χρόνια θα επαναλάμβανα παλαιά γνώμη μου: Πολιτισμός είναι η συνισταμένη πολλών προσπαθειών, πολλών ή και λίγων αλλιά ζωντανών, πνευματικών, ανθρώπων, στη διάρκεια μεγάλου χρόνου, άρα και τα «Π.Δ.»...

Αλλά θα μου πείτε, ίσως, «καλά δεν μπορούσε, μπορεί να χίνει κάτι καλύτερο;» Θα απαντούσα: «Ναι» όμως θα θυμίζα τη σοφή άποψη, ότι το άριστο ή το καλύτερο είναι εκθρός του καλού και θα πρόσθετα, ότι με την επιδίωξη της τελειότητας (έστω και λόγω της αυτογνωσίας ή της πραγματικής ή της τεχνητής ταπεινοφροσύνη ενός νέου Σωκράτη), συνυφαίνεται, συχνά η αναζητικότητα ή και τελικά, η ματαίωση της ολοκληρώσεως μιας προσπάθειας!!! Άρα, καλύτερο είναι, κάπου κάπου, το εμφανές καλό...

Γιώργος Χιονίδης
Δικηγόρος - Ιστορικός

Με απόλυτο όπλο την ποιότητα και μόνον, ένα καλό περιοδικό έχει την υποχρέωση και την ευθύνη να δημιουργήσει την εκφραστική και αναγνωστική Πολιτεία του. Και, κατόπιν, να προσπαθεί διαρκώς να αναπληρώνει το πνευματικό κενό που δημιουργεί στις μέρες μας η «αφιλόμονη» κοινωνία μας.

Οι ειδικοί ισχυρίζονται ότι σήμερα ολοένα και λιγότεροι άνθρωποι χρειάζονται στη ζωή τους τα λοχότεχνικά περιοδικά και ότι η μακροβιότητα ενός περιοδικού από μόνη της δεν σημαίνει τίποτε, αν το περιοδικό δεν κατορθώνει να ανανεώνεται και να προσφέρει θήμα έκφρασης σε αυθεντικές και δυνατές φωνές. Από την άλλη μεριά, τα e-zines, η νέα γενιά διαδικτυακών περιοδικών, δημιουργούν πολλά ερωτήματα σχετικά με το μέλλον του έντυπου τύπου.

Ακόμη μεγαλύτερη είναι η ευθύνη για ένα περιοδικό που εκδίδεται στην ελληνική επαρχία από μη ιδιωτικό φορέα. Όταν, μάλιστα, δεν έχει να «ανταγωνιστεί» κάποιο άλλο περιοδικό, για να υπάρχει, τουλάχιστον, η δημιουργική αμύλη.

Γιάννης Καιοαρίδης
Φιλολόγος - συγγραφέας

Δεκαπέντε χρόνια επιβίωσης με ελάχιστες προσαρμοχές και απονοίες είναι ένας μικρός αθλός για ένα περιοδικό τοπικής εμβέλειας, για ένα περιοδικό που επιμένει κυρίως στην ίδια φιλοσοφία, αποτελώντας χώρο έκφρασης και προβολής υλικού τοπικού ενδιαφέροντος.

Η ψηφιοποίηση του περιοδικού και η διάδοσή του και σε ηλεκτρονική μορφή θα συνεισφέρει τα μέγιστα στην ανάδειξη του πολιτιστικού αποδέματος της περιοχής και τη βελτίωση της έρευνας.

Σας εύχομαι να συνεχίσετε και να διευρύνετε αυτή την προβολή πολιτιστικών θεμάτων τοπικού χαρακτήρα.

Γιάννης Τροχόπουλος
Διευθυντής
της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας

& Αρχ. Έρευνας 11ης Ε.Β.Α.

Δημοσιογράφος

Μια προσπάθεια να διατηρήσουμε ό,τι μπορούμε από τον πολιτισμό της πόλης που ζούμε. Ξεκίνησε δειλά, περιορισμένο σε σελίδες κι η εμφάνισή του έγινε τελικά το βόταλο που πέφτει στα λιμναζόντα νερά και τα κινεί ή και αλλιώς ο διάυλος για να περάσει και να ακουστεί όποια φωνή ήθελε να πει κάτι και δεν εύρισκε τον τρόπο.

Οι σελίδες του οιχά-οιχά αυξήθηκαν τα άρθρα που δημοσιεύονταν σ' αυτό δειλάζαν και άλλους συμπολίτες μας που ήθελαν άλλα δεν τολμούσαν ή δεν ήξεραν πως να διοικηθούν αυτό που τους έπνιξε και ήθελαν να το πουν. Το σκήμα του περιοδικού μπορεί μετά καιρούς να άλλαξε ή να περιορίστηκαν οι σελίδες του. Δε σταμάτησε όμως ποτέ να υφίσταται πάντα με το ίδιο όνομα. Επί μία 15ετία το περιοδικό με το όνομα «Πολιτιστικά Δρώμενα» αποτελεί το θήμα για όποιον επιθυμεί να εκφράσει τις απόψεις του σχετικά με τον πολιτισμό. Το αισιόδοξο μήνυμα αυτής της παρουσίας είναι ότι, παρά την λησσωδή εξέλιξη και διαρκή ανατροπή των αξιών μέσα σ' αυτά τα 15 χρόνια, υπάρχει το θήμα απ' όπου μπορεί κανείς να πει το μεγάλο του όχι στην ισοπέδωση των πάντων.

Και θέβαια αυτό σημαίνει πως υπάρχουν άνθρωποι, που ακόμη κι αν δεν παρουσιάζονται γραπτώς και επωνύμως, διαβάσουν το περιοδικό, δίνοντας σε όλους την ευχαρίστηση να πιστεύουν πως η ζωή δεν είναι η εικονική πραγματικότητα μιας τηλεόρασης, ενός υπολογιστή, ενός βιντεοπαιχνιδιού αλλά η ανησυχία για το σήμερα, για το αύριο, για το μέλλον του όντος που λέγεται άνθρωπος.

Είναι η ευχαρίστηση του να λες όχι στο πανομοιότυπο που επιδιώκει η παγκοσμιοποίηση, του να κρατάς ένα μέρος απ' τη δική σου ταυτότητα και να σφραγίζεις μ' αυτό το μέλλον. Του να διατηρείς την ιδιαιτερότητα σου χωρίς να απορρίπτεις το καινούργιο αλλά αφομοιώνοντας το και θάζοντας το στα δικά σου μέτρα.

Είναι η ευχαρίστηση του να θυμάσαι ότι είσαι ένα ον ξεχωριστό και ιδιαίτερο και μοναδικό, ίδιο με τα υπόλοιπα όντα που συνυπάρχει αλλά δεν εξαφανίζεται.

Είναι η ευχαρίστηση του να γνωρίζεις ότι καταρρίπτει το στερεότυπο «ουδείς αναντικατάστατος» γιατί ο καθένας μας δίνει μία πνευλιά μοναδική στο χώρο.

Αυτή είναι η χαρά μας για τη συνέχιση και τη διαρκή έκδοση του περιοδικού με το όνομα «Πολιτιστικά Δρώμενα». Πίσω θέβαια από το περιοδικό που φτάνει στα χέρια μας περιποιημένο και διαρκώς καλύτερο, υπάρχουν άνθρωποι που εργάζονται άοκνα για να είναι έτοιμο στην ώρα του. Κάπου στις αρχές του κάθε τεύχους υπάρχουν τα ονόματά τους. Με μικρά σεμνά γράμματα. Δε ζητάν από μας τίποτα άλλο παρά να τους χρησιμοποιήσουμε. Να τους δώσουμε την αλήθεια μας, να τους αφήσουμε να δημοσιεύουν τις σκέψεις μας. Είναι εκείνοι οι αδύρνητοι άνθρωποι που κρύβουν τη μεγαλοσύνη τους που δεν είναι «δίδην».

Γιατί και τα «Πολιτιστικά Δρώμενα» από την πρώτη στιχητή έκδοσή τους δεν υπήρξαν ποτέ δίδην. Μπορεί να άρεσαν ή και άλλα να μην άρεσαν. Κανείς όμως δεν μπορεί να τους προσάψει την κατηγορία της επιτήδευσης. Ήταν και είναι «Πολιτιστικά Δρώμενα». Καλά ή κακά θα το δείξει η ιστορία.

Ευδαλία Τυφοξύλου
Φιλολόγος,

πρώην μέλος της συντακτικής επιτροπής «Πολιτιστικών Δρώμενων»

Πέρασαν 15 χρόνια από τότε που η Ευδαλία Τυφοξύλου και η Χαρά Λάμπρη ανέλαβαν την ευθύνη της έκδοσης του περιοδικού του Δήμου της Βέροιας, Πολιτιστικά Δρώμενα. Το γεγονός πως εξακολουθεί να εκδίδεται δείχνει, αφενός, το μεράκι και τη φροντίδα με την οποία περιβάλλει το περιοδικό η Χαρά, που έχει αναλάβει μόνη της πλέον τα θάρη της έκδοσης και, αφετέρου, η συνέχιση της έκδοσης φανερώνει το περιοδικό καλύπτει μian ανάγκη στο πολιτιστικό τοπίο της πόλης.

Το 1998 η Φωτεινή Χαμιδιελή και ο υποφαινόμενος είχαμε αναλάβει για ένα χρόνο περίπου την ευθύνη της έκδοσης. Σ' αυτό το διάστημα προσπαθήσαμε να πετύχουμε τη διεύρυνση του κύκλου των συνεργατών και την τακτική κυκλοφορία ανά τρίμηνο. Σίχουρα αποτύχαμε στην τακτική κυκλοφορία του περιοδικού, επειδή η προετοιμασία, εκτύπωση και διανομή είναι αρκετά χρονοβόρα διαδικασία. Η εικαστική φροντίδα όμως της Φωτεινής για την εμφάνιση του περιοδικού αναβάθμισε συνολικά την παρουσία του και αποτέλεσε πυξίδα για τη συνέχεια της έκδοσης. Θυμάμαι πως και ένα χρόνο μετά την οικειοδεγή αποχώρησή μας από την συντακτική επιτροπή, με αναζητούσαν για να παραδώσουν άρθρα για δημοσίευση.

Η συνεχής παρουσία των Πολιτιστικών Δρωμένων φανερώνει πως καλύπτει ένα υπαρκτό κενό στην πνευματική δραστηριότητα της πόλης. Το ερώτημα που συνοδεύει την έκδοση είναι αν τα Πολιτιστικά Δρώμενα διεκδικούν το χώρο για έναν αποδοτικό δημόσιο διάλογο στα ζητήματα της πόλης και αν αποτελούν ένα ισχυρό αντίδοτο στην παθογένεια της καθημερινότητας μας. Συνιστά το περιοδικό κυρίαρχη έκφραση του πνευματικού προσώπου της πόλης ή δ' ακολουθεί μian αμήχανη πορεία, όμοια με την πορεία των επισκεπτών του Βήματος του Αποστόλου Παύλου, όταν εναγωνίως αναζητούν το δρόμο για το Βυζαντινό Μουσείο;

Η έως τώρα ιστορία των Πολιτιστικών Δρωμένων ενισχύει την άποψη πως δεν αποτελεί ένα απλό αλληλοδι των δραστηριοτήτων του Δήμου αλλά αποδεικνύει πως έχει ξεπεράσει τις προσδοκίες όσων το εμπνεύστηκαν. Διαδέτει όλες τις προϋποθέσεις να κινητοποιήσει το πνευματικό δυναμικό της Βέροιας και της ευρύτερης περιοχής. Χαίρετιζουμε λοιπόν, τη δεκαπεντάχρονη παρουσία του και ευχόμαστε να τα εκατοστήσει.

Χρήστος Ι. Σκούπρας

Φιλολόγος

πρώην μέλος της συντακτικής επιτροπής «Πολιτιστικών Δρωμένων»

Βυζαντινό Μουσείο Βεροίας

ο χαρακτήρας, οι στόχοι και οι θησαυροί του

Αντώνιος Σ. Πέtkος

Αρχαιοπόθος-Διευθυντής 11ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

Η Βέροια, ελάχιστων πόλεις της βυζαντινής περιφέρειας και μείζον ταυτόχρονα αστικό κέντρο της βυζαντινής αυτοκρατορίας, διασώζει πλούτο εύλαλων μνημείων, ικανών να προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για επιμέρους τομείς του βυζαντινού πολιτισμού, όπως η λατρεία, η καθημερινή ζωή, η διοίκηση, η εκκλησιαστική ιστορία και τέχνη. Τόσο τα πολυτελή λατρευτικά και κοσμικά κτίρια της πρώιμης βυζαντινής εποχής, που ερευνήθηκαν κατά τη διάρκεια ανασκαφικών ερευνών, όσο και τα πολυάριθμα και εξαιρετικής σημασίας σωζόμενα μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, τα οποία συγκροτούν ένα πυκνό δίκτυο, μαρτυρούν ιστορικό παρελθόν, άξιο να αποτυπωθεί σε ένα μουσείο, το οποίο παραπέμπει ευρύτερα στον πολιτισμό της σύνολης Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Χώρος στέγασής του ένα επιβλητικό κτίριο των αρχών του 20ου αιώνα σε επαφή με το τείχος της πόλης. Είναι ένας εντυπωσιακά ανακαινισμένος υδρόμυλος που βραβεύθηκε τον Ιούνιο του έτους 2002 από την Eurora Nostra ως υπόδειγμα πρότυπου έργου αποκατάστασης βιομηχανικού κυρίου που αποδόθηκε σε μουσειακή χρήση. Το κτίριο περιλαμβάνει τρεις ορόφους, κάθε ένας από τους οποίους φιλοξενεί μια εννοιολογικά αυτοτελή ενότητα της μόνιμης έκθεσης του Μουσείου, ισόγειο με πωλητήριο, εργαστήρια συντήρησης, αποθηκευτικούς χώρους, καθώς και χώρους εκπαιδευτικών προγραμμάτων, περιοδικών εκθέσεων και διεξαγωγής διαλέξεων. Παράλληλα, προβλέπεται άμεσα η επέκταση του μουσείου προς τα βόρεια με την αποκατάσταση τριών παλαιών

κατοικιών ιδιοκτησίας του ΥΠ.ΠΟ., επί του τείχους της πόλης και τη μετατροπή τους σε μικρή βιβλιοθήκη – αναγνωστήριο, αναψυκτήριο, χώρους διοίκησης και μικρές αποθήκες.

Το υλικό της έκθεσης περιλαμβάνει μέρος από την ιδιαίτερα αξιόλογη συλλογή εικόνων, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, αρχιτεκτονικά γλυπτά και μαρμαρίνες επιγραφές, χειρόγραφα, έργα αγγειοπλαστικής και μικροτεχνίας, όλα τεκμήρια της λαμπρής ιστορίας της Βεροίας, μιας πόλης, που συνδύασε μοναδικά τον περιφερειακό χαρακτήρα του βυζαντινού αστικού κέντρου, με την ακτινοβολία της πόλης- μητρόπολης.

Το μουσειολογικό πρόγραμμα του Βυζαντινού Μουσείου Βεροίας είναι βασισμένο στην ιδέα ενός μουσείου με περιφερειακό χαρακτήρα που παραπέμπει στον πολιτισμό της σύνολης κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας

Η πρώτη από τις μόνιμες εκθέσεις του μουσείου, με τίτλο «Βέροια, μια περιφέρεια της βυζαντινής αυτοκρατορίας» έχει ως θέμα την επικοινωνία στο βυζαντινό κόσμο μέσα από το παράδειγμα και το υλικό που προσφέρουν η ίδια η Βέροια και τα μνημεία της. Στόχος της είναι να παρουσιάσει τα κύρια χαρακτηριστικά του βυζαντινού πολιτισμού, μέσα από

1ος όροφος

τον άξονα της πολυεπίπεδης επικοινωνίας που ανέπτυξαν οι πόλεις της αυτοκρατορίας μεταξύ τους, και ιδιαίτερα με την πρωτεύουσα Κωνσταντινούπολη. Οι εννοιολογικές ενότητες που διακρίνονται στην έκθεση ανιχνεύουν τους τρόπους με τους οποίους μεταδόθηκε, αξιοποιήθηκε και διαμορφώθηκε η «πληροφορία» που το εκθέσιμο υλικό μεταφέρει ως πομπός και δέκτης επικοινωνίας. Έχοντας ως παράδειγμα τα μνημεία της Βεροίας, η επικοινωνία αυτή ανιχνεύεται στην τέχνη, τη λατρεία, τις καθημερινές συναλλαγές αλλά και στον ανθρώπινο παράγοντα, τον κύριο φορέα και διακινητή των ιδεών. Το εκτιθέμενο υλικό οργανώθηκε σε συμβαικές ενότητες με τα ονόματα των πόλεων που σχετίζονται με τη Βέροια ή αποτελούν παράλληλα εννοιολογικά παραδείγματα (Κωνσταντινούπολη, Θεσσαλονίκη, Καστοριά), ώστε να διαφανεί ο προσωπικός λόγος και η ακτινοβολία της Βεροίας, ταυτόχρονα όμως και οι άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις που η ίδια δέχθηκε κατά την ιστορική της διαδρομή. Το σύνολο και η ιδιαίτερη ενότητα που ολοκληρώνει τη έκθεση αυτού του ορόφου – η αφιερωμένη στον καλλιτέχνη στον κύριο φορέα διάδοσης των κυρίαρχων ιδεών και δημιουργό ταυτόχρονα της πολιτισμικής επικοινωνίας – υπαινικτικά δηλώνουν το ρόλο του ανθρώπου στη διαμόρφωση των τρόπων επικοινωνίας και την αλληλεξάρτηση στη δημιουργία των ιδεών.

1ος όροφος

Το μουσειολογικό πρόγραμμα ολοκληρώνει η παρουσίαση του αστικού και ιδιωτικού βίου της πόλης της Βεροίας στο δεύτερο όροφο και της λατρείας, ως χώρου όπου τελείται η λατρευτική πρακτική, αλλά και ως σχέση επικοινωνίας του ανθρώπου με το θείον, μέσα από την αντίληψη για το λατρευόμενο πρόσωπο και την αγιότητα, στον τρίτο όροφο.

Συγκεκριμένα, ο δεύτερος όροφος είναι αφιερωμένος στην πόλη και τη ζωή των κατοίκων της Βεροίας. Στόχος του είναι η παρουσίαση του δημόσιου και ιδιωτικού βίου μιας βυζαντινής πόλης, μέσα από το παράδειγμα των μνημείων της Βεροίας από την όψιμη αρχαιότητα έως το μετά-Βυζάντιο και τη σύγχρονη εποχή. Η ιδέα της πόλης στη βυζαντινή επικράτεια και η εξέλιξή της στη διάρκεια ύπαρξής της αυτοκρατορίας, η διαχρονική πολεοδομική οργάνωση του χώρου της Βεροίας από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, ο αστικός της χώρος (η οχύρωση, το οδικό δίκτυο, τα κοσμικά και λατρευτικά κτίρια), η διοικητική και εκκλησιαστική οργάνωση και ιεραρχία, οι κοσμικοί και εκκλησιαστικοί άρχοντες και ο ρόλος τους στη λειτουργία της πόλης, οι κάτοικοι (οι ανώνυμοι άνθρωποι που διαμορφώνουν και κατοικούν το χώρο) και οι καθημερινές δραστηριότητές τους, όπως οι οικονομικές συναλλαγές, η εμπορική δραστηριότητα, η παραγωγική διαδικασία και η εργαστηριακή παραγωγή, ο ιδιωτικός χώρος διαβίωσης (η οργάνωση του χώρου, η λατρεία, οι οικιακές δραστηριότητες), η ιδέα του θανάτου και τα ταφικά μνημεία, συνιστούν επιμέρους σύνολα που βασίζονται σε κοινή θεματική και αρθρώνουν τη μεγάλη ενότητα της πόλης.

Τέλος, στον τρίτο όροφο αναδεικνύεται η θρησκευτική λατρεία που αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική έκφραση του βυζαντινού κόσμου. Η οργάνωση της έκθεσης παραπέμπει στη δομή του λατρευτικού χώρου, μέσα από την οποία αποκαθίσταται η πορεία της λατρευτικής πρακτικής, ενώ μέσα από τα εκτιθέμενα στοιχεία του ζωγραφικού διακόσμου αναδεικνύεται η υψηλή τέχνη που εξέφρασε το χριστιανικό δόγμα. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται προσπάθεια σύστασης του χώρου ενός ναού – χωρίς, ωστόσο, να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένο τύπο – ώστε να παρουσιασθούν τα στοιχεία της λατρείας από το συμβολισμό της διάκρισης του χώρου

σε νάρθηκα, κυρίως ναό και ιερό βήμα. Για παράδειγμα, στο ιερό βήμα, τον χώρο τέλεσης του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, παραπέμπει η διαμόρφωση ενός μικρού συγκριτικά και διακριτικά φωτισόμενου χώρου που ορίζεται με υποτυπώδες, υπαινικτικό τέμπλο και κοσμεύεται με τις τυπικές για ιερό τοιχογραφίες της ανάληψης και των συλλειτουργούντων ιεραρχών. Ιδιαίτερη ενότητα αποτελεί η επικοινωνία του ανθρώπου με το θείον, μέσα από την αντίληψη που αυτός έχει για την αγιότητα. Με δεδομένο ότι η έννοια του αγίου άλλαζε κατά εποχές, ανάλογα με τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες,

2ος όροφος

συστήνονται ενότητες που αναφέρονται στην έννοια του αγίου ως μάρτυρα που θυσιάζεται για την πίστη του ανπιστεκόμενος στην εξουσία, ως αναχωρητή που περιφρονεί τα εγκόσμια και αγαπά την ησυχία, ως διανοούμενου, σιραιοτή, κοινωνικά επιφανούς προσώπου, αλλά και κοινωνικού επαναστάτη που αδιαφορεί για τις κοινωνικές συμβάσεις και τον αποδεκτό τρόπο συμπεριφοράς, όπως συμβαίνει με την περίπτωση του αγίου-σαλού κ.λ.π. Οι έννοιες αυτές

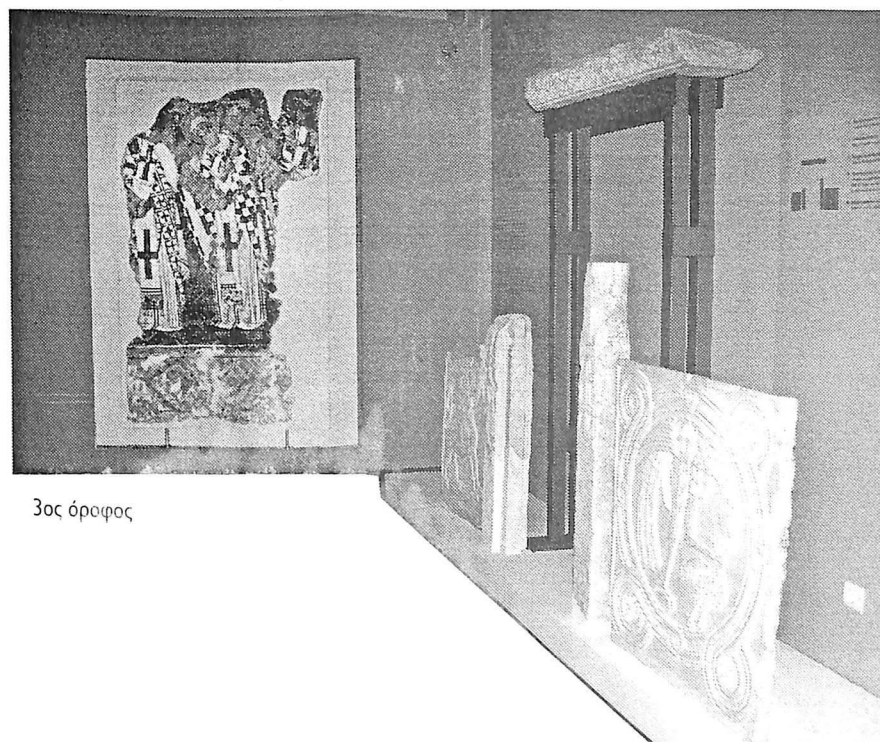
δίνονται με βάση παραδείγματα αγίων που ιστορικά σχετίζονται με τη Βέροια ή λατρεύτηκαν ιδιαίτερα σ' αυτήν συστήνοντας με τον τρόπο αυτόν και ένα τοπικό εορτολόγιο.

Το βυζαντινό μουσείο Βεροίας είναι ήδη προσιτό στον επισκέπτη. Οι μόνιμες εκθέσεις, το περίπτερο ηλεκτρονικής πληροφόρησης και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρακολουθεί την οργάνωση των μονίμων εκθέσεων, όλα προτρέπουν τον επισκέπτη να αναγνώσει όψεις του βυζαντινού πολιτισμού, μέσα από το παράδειγμα των μνημείων της Βεροίας.

Οι στόχοι που φιλοδοξεί να πετύχει το νέο μουσείο καθορίστηκαν με γνώμονα τη φυσιογνωμία της σύγχρονης κοινωνίας, η οποία επιβάλλει σ' αυτό να συνδυάσει όλες τις παραδοσιακές αξίες του μουσείου ως οργανισμού με ενδιαφέρον για την ενεργό και αμφίδρομη συνεργασία με όλους τους κοινωνικούς φορείς. Περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδόσεις, διαλέξεις και επιστημονικές συναντήσεις, εντάσσονται στις επιδιώξεις του μουσείου, με τις οποίες προσδοκεί να ενταχθεί στον κοινωνικό ιστό της πόλης. Η σύσταση του δραστήριου Συλλόγου των Φίλων του Βυζαντινού Μουσείου αποτελεί την πρώτη και ιδιαίτερα ελπιδοφόρα εκδήλωση θετικής ανταπόκρισης της βεροιώτικης κοινωνίας στο νέο πολιτισμικό φορέα.

3ος όροφος

3ος όροφος

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άγιοι του Βυζαντίου. Ελληνικές εικόνες της Βέροιας, 13ος - 17ος αιώνας, Κατάλογος έκθεσης, Αθήνα 2004.

Αρχαιολογικό Δελτίο

Ασημακοπούλου - Ατζακά Π., Τα παλαιοχριστιανικά ψηφιδωτά δάπεδα του Ανατολικού Ιλλυρικού, *Actes du Xe Congrès International d'Archéologie Chrétienne I*, (Thessalonique 29 septembre - 4 octobre 1988), Βατικανό - Θεσσαλονίκη 1984, 361-444.

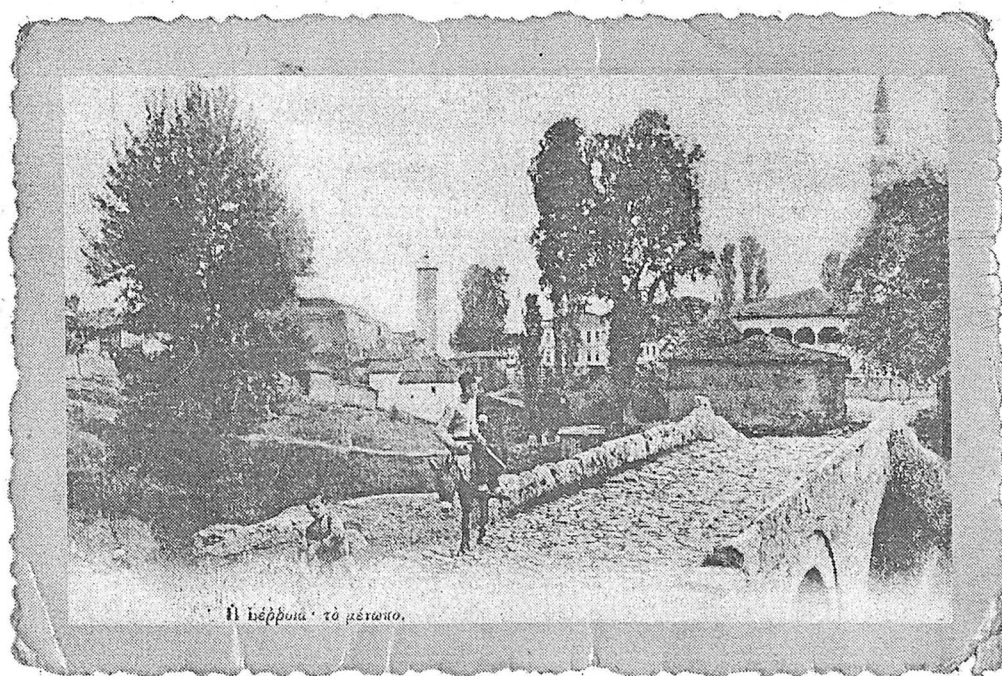
Ασημακοπούλου-Ατζακά Π. *Σύνταγμα των παλαιοχριστιανικών ψηφιδωτών δαπέδων της Ελλάδος, II.1: Τα ψηφιδωτά δάπεδα της Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1998.

Βέροια Βυζαντινή πόλη, τόμ. Α', Μνημειακή ζωγραφική, Βέροια 1997.

- Brocas-Deflassieux L., *Αρχαία Βέροια, Μελέτη Τοπογραφίας*, Βέροια 1999
- Γουναραπούλου Λ. - Χατζόπουλος Μ.Β., *Επιγραφές Κάτω Μακεδονίας*, τεύχος Α': *Επιγραφές Βεροίας*, Αθήνα 1998.
- Delacoulonche A., *Memoire sur le berceaux de la puissance macedonienne des bords de l' Haliakmon et de l'Axius*, Archives des Missions Scientifique et Litteraires, Premiere Serie 8, 1858, 67-288.
- Δεριζιώτης Λ., Παλαιοχριστιανικόν κτίσμα εν τη πόλει της Βεροίας, *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών* VII (1974), 2, 174-183.
- Δρούγου Σ. – Τουράτσογλου Γ., *Ελληνιστικοί λαξευτοί τάφοι Βέροιας*, Αθήνα 1980.
- Θεοχαρίδης Γ., *Μια διαθήκη και μια δίκη βυζαντινή*, Θεσσαλονίκη 1962.
- Krvari V., *Villes et villages de Macédoine occidentale*, Paris 1989.
- Λοβέρδου – Τσιγαρίδα Αικ., Αιγαί: παλαιοχριστιανικοί χρόνοι, *Αφιέρωμα στον Ν. G. L. Hammond*, Θεσσαλονίκη 1997, 285-293
- Λοβέρδου – Τσιγαρίδα Αικ., Παρατηρήσεις πάνω στα ψηφιδωτά δάπεδα βασιλικής στη Βεργίνα Ημαθίας, *Θυμίαση στη μνήμη της Λασκαρίνας Μπούρα*, Αθήνα 1994, 155-164.
- Pallas D., *Les monuments paléochrétiens de Grèce découverts de 1959 à 1973*, Roma 1977.
- Παπαζώτος Θ., *Βυζαντινές εικόνες της Βέροιας*, Αθήνα 1995.
- Παπαζώτος Θ., *Η Βέροια και οι ναοί της* (11ος – 18ος αιώνας), Αθήνα 1994
- Πέtkος Α. Σ., Ανασκαφή παλαιοχριστιανικής βασιλικής στη Σφηκιά Ημαθίας, *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών* XXIX – XXXI (1996-1998), 45-50.
- Πέtkος Α. Σ., Αρχαιότητες Σφηκιάς Ημαθίας, *Εγνατία* τ. 7 (1994), 6-8.
- Πέtkος Α. Σ., Δύο κτιριακά συγκροτήματα του 4ου και 5ου αιώνα στη Βέροια, *Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και Θράκη* 7, 1993, 97-109.
- Πέtkος Α. Σ., *Τα μνημεία της Βέροιας (4ος – 19ος αιώνας)*, Αθήνα 2001.
- Πέtkος Α. Σ., Το ψηφιδωτό Λευκαδίων Ναούσης με τεχνική μαύρο-άσπρο και τα πολύχρωμα ψηφιδωτά της Βέροιας, *Μακεδονικά ΚΘ'* (1993-1994), 162-274.
- Πέtkος Α., Τα τείχη της Βέροιας, *Μνήμη Μανόλη Ανδρόνικου*, Θεσσαλονίκη 1997, 263-276.
- Πέtkος Α., Το δίκτυο ύδρευσης της Βέροιας, *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών* XXII, 1989, 197-203.
- Πέtkος Α., Ψηφιδωτά δάπεδα Βεροίας και των περιοχών ελέγχου και επιρροής της (2ος-6ος μ.Χ. αι.), *Δυτικομακεδονικά Γράμματα* Δ'(1993), 30-107.
- Πέtkος Α.-Καραγιάννη Φ., Τα αρχαιολογικά ευρήματα της παλαιοχριστιανικής περιόδου, *Ερατεινή Ημαθία*, Βέροια 2004, 133-171.
- Χιονίδης Γ., *Ιστορία της Βέροιας* τ. Β'. Βυζαντινοί Χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970.

Η Βέροια στα χρόνια των Οθωμανών: μια δυναμική κοινωνία¹

Αντώνιος Αναστασόπουλος
Καθηγητής στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης

Βέροια, άποψη της πόλης αρχές του 20 αιώνα (αρχείο Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας)

Στη Βέροια φυλάσσεται ένας θησαυρός ανεκτίμητης ιστορικής αξίας. Πρόκειται για τα αρχεία του επίσημου κρατικού δικαστηρίου του καδή από την εποχή της οθωμανικής κυριαρχίας, τη γνωστή μας «τουρκοκρατία». Ο οθωμανός καδής ήταν ο δικαστής που απένεμε δικαιοσύνη με βάση τον ιερό νόμο του ισλάμ (τη σαρία) και τη νομοθεσία και τα διατάγματα των σουλτάνων, λαμβάνοντας όμως υπόψη και το τοπικό εθιμικό δίκαιο. Τα αρχεία του, στα οποία τηρούσε αντίγραφα των υποθέσεων που εξετάζονταν από το δικαστήριό του και των εγγράφων που έφταναν σε αυτό, είχαν τη μορφή καταστίχων, δηλαδή μακρόστενων συνήθως ως προς το σχήμα πολυσέλιδων τετραδίων, γνωστών στην ελληνόγλωσση επιστημονική βιβλιογραφία ως «ιεροδικαστικοί κώδικες». Στα οθωμανικά χρόνια ο καδής δεν ήταν ένας απλός δικαστής, αλλά παράλληλα ασκούσε χρέη σημερινού συμβολαιογράφου, ενώ είχε και διοικητικές αρμοδιότητες, καθώς στο δικαστήριό του

έφταναν, καταγράφονταν και ανακοινώνονταν τα διατάγματα που εξέδιδαν οι ανώτερες διοικητικές αρχές. Οι ιεροδικαστικοί κώδικες αντανakλούν αυτές τις αρμοδιότητες του καδή και περιέχουν κατά πρώτον δίκες, κατά δεύτερον αγοραπωλησίες, δάνεια, διανομές κληρονομιών και δηλώσεις και κατά τρίτον διοικητικού χαρακτήρα καταχωρίσεις, όπως διατάγματα, φορολογικούς καταλόγους, αναφορές προς τον σουλτάνο στην Κωνσταντινούπολη και γενικά αλληλογραφία με τις ανώτερες αρχές.

Το δικαστήριο του καδή ήταν μονομελές, οι αντίδικοι εμφανίζονταν σε αυτό αυτοπροσώπως ή εκπροσωπούνταν από πληρεξούσιους χωρίς την παρουσία δικηγόρων – καθώς αυτός ο θεσμός δεν υπάρχει στο ισλαμικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης – και, απ' ό,τι φαίνεται, οι αποφάσεις εκδίδονταν αμέσως μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Ο καδής ήταν απόφοιτος του εκπαιδευτικού συστήματος των μεντρεσέδων, το οποίο καλλιεργούσε πρωτίστως τη γνώση της θρησκείας και του ιερού νόμου του ισλάμ. Διοριζόταν από την κεντρική κρατική διοίκηση με περιορισμένη θητεία, η οποία κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα ήταν περίπου ενάμισης χρόνος, και αμειβόταν με μισθό και τέλη που εισέπραττε από τις υποθέσεις που χειριζόταν. Ο καδής μπορούσε να έχει αναπληρωτή ή βοηθούς περιoδεύοντες δικαστές, τους οποίους επέλεγε και διόριζε ο ίδιος· αυτοί ονομάζονταν «ναΐμπ» («ναΐπης») στην εξελληνισμένη μορφή της λέξης). Ο καδής εκπροσωπούσε την κρατική εξουσία στην περιφέρειά του, αλλά δεδομένου ότι η θητεία του ήταν σχετικά σύντομη και συνήθως δεν ήταν ντόπιος, χρειαζόταν μάλλον να έρθει σε συνεννόηση με τους τοπικούς προύχοντες προκειμένου να στερεώσει την εξουσία του και να εξασφαλίσει το σεβασμό των αποφάσεών του.

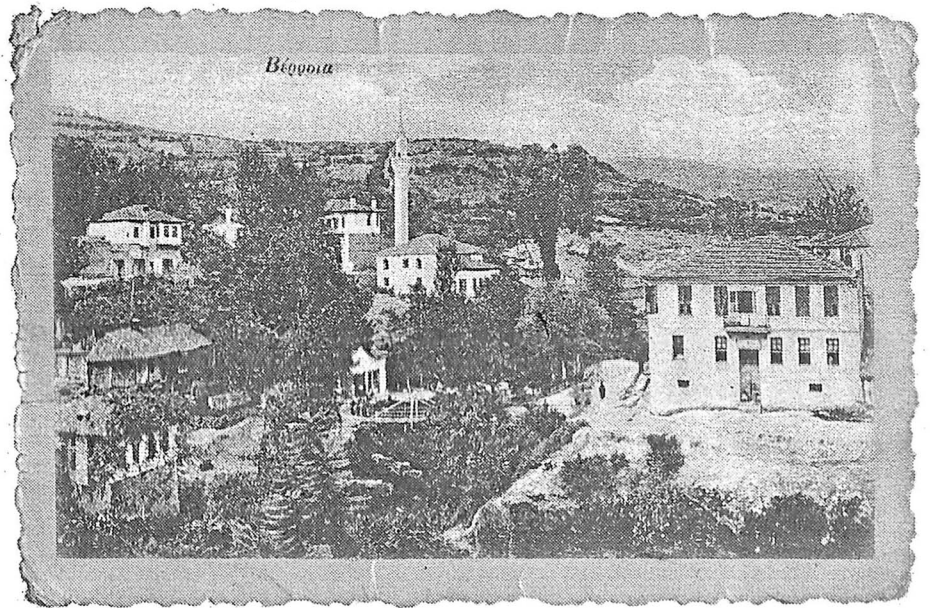
Στα Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Ημαθίας στη Βέροια έχουν εναποτεθεί χιλιάδες σελίδες από το αρχείο των καδήδων της πόλης, οι οποίες σήμερα είναι οργανωμένες σε 129 κατάστιχα (ή κώδικες).¹ Αυτοί οι ιεροδικαστικοί κώδικες καλύπτουν μια περίοδο σχεδόν τριών αιώνων, από το 1602 ως το 1882 (1011-1308 από Εγίρας), αν και όχι χωρίς χρονολογικά κενά. Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται ποικίλλει: άλλοι σώζονται σε καλή κατάσταση ως δεμένοι τόμοι, άλλοι αποτελούν σύνολα από λυτά φύλλα και τεύχη σε καλύτερη ή χειρότερη κατάσταση, ενώ κάποιοι κατ' επίφαση τόμοι είναι στην πραγματικότητα ένα άδειο κάλυμμα τόμου ή ένα ή πολύ λίγα φύλλα.² Οι 129 κώδικες της Βέροιας αποτελούν την πλειονότητα των σωζόμενων ιεροδικαστικών καταστίχων της πόλης. Υπάρχουν ακόμα δύο κώδικες που φυλάσσονται στο Μόναχο και δώδεκα στην Άγκυρα.

*

1 Επιλεγμένες καταχωρίσεις των ιεροδικαστικών κωδίκων της Βέροιας έχουν εκδοθεί κυρίως στα Ιωάννης Κ. Βασδραβέλλης (επιμ.), *Ιστορικών αρχείων Βεροίας. Εκλογαί*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη, 1942 και του ίδιου, *Ιστορικά αρχεία Μακεδονίας. Β'. Αρχείον Βεροίας-Ναούσης 1598-1886*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1954.

2 Για την ιστορία των οθωμανικών ιεροδικαστικών κωδίκων της Βέροιας κατά τον 20^ο αιώνα και ζητήματα ταξινόμησής τους, βλ. Αντώνης Αναστασόπουλος, «Οι οθωμανικοί ιεροδικαστικοί κώδικες (σιτζίλ) της Βέροιας: προβλήματα ταξινόμησης», *Τμερος*, 1 (2001), 149-169.

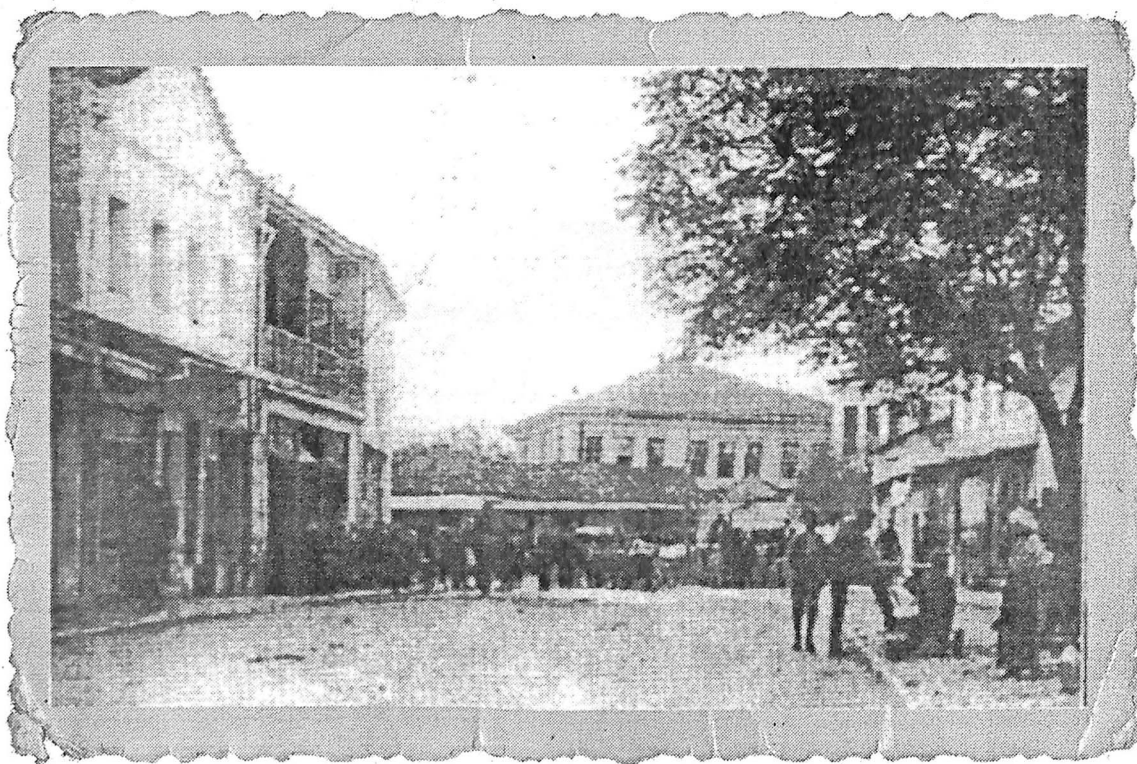
Θα μπορούσε ασφαλώς να ρωτήσει κανείς γιατί στην αρχή του κειμένου χαρακτηρίζουμε τους ιεροδικαστικούς κώδικες της Βέροιας «θησαυρό ανεκτίμητης ιστορικής αξίας». Ποιος είναι ο λόγος να ενδιαφερόμαστε για κατάστιχα που είναι γραμμένα στα τουρκικά της οθωμανικής περιόδου και έχουν συνταχθεί από μια αρχή που εκπροσωπούσε μια κατακτητική δύναμη; Εν πολλοίς έχουμε μάθει από το σχολείο, τις εθνικές και τοπικές γιορτές, τα ιστορικά αφιερώματα στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο να θεωρούμε ιστορία τους πολέμους και τις μάχες, τα μεγάλα πολιτικά γεγονότα, τις προβαλλόμενες ως ηρωικές στιγμές του έθνους ή τις βιογραφίες σπουδαίων ανθρώπων. Ωστόσο ιστορία δεν είναι μόνο η μεστόχο τη διαπαιδαγώγηση του έθνους ή την τόνωση του πατριωτισμού αφήγηση του παρελθόντος, αλλά, μεταξύ άλλων, και η καθημερινότητα μιας κοινωνίας, η ρουτίνα ή η αναστάτωσή της, οι δοσοληψίες, οι συνεργασίες, οι συμμαχίες, οι διαμάχες των μελών της, η ιδεολογία και οι κοινωνικές συμβάσεις της, η διαχείριση των σχέσεών της με τις κρατικές αρχές, λίγο-πολύ οτιδήποτε πράττει ή της συμβαίνει. Τα ιεροδικαστικά κατάστιχα είναι χρήσιμα, γιατί μας παρέχουν πληροφορίες για πολλές πτυχές της ζωής της Βέροιας και της ευρύτερης περιοχής της κατά την οθωμανική περίοδο. Αυτές οι πληροφορίες δεν είναι ούτε συστηματικές ούτε εξαντλητικές· ωστόσο οι ιεροδικαστικοί κώδικες αποτελούν μια εξαιρετικά πλούσια πηγή, τη σημαντικότερη που διαθέτουμε, για την περίοδο από τις αρχές του 17^{ου} αιώνα και μετά και ρίχνουν φως στην ιστορία της Βέροιας, η οποία μεταξύ των οθωμανικών κατακτήσεων του 14^{ου} και του 15^{ου} αιώνα και του γνωστότερου 19^{ου} αιώνα είναι ανεπαρκώς τεκμηριωμένη και ελάχιστα γνωστή. Πρέπει εξάλλου να τονιστεί ότι το δικαστήριο του καδή, αν και μουσουλμανικό, δεν απευθυνόταν μόνο στους μουσουλμάνους, αλλά ήταν ανοιχτό και στους χριστιανούς και τους εβραίους κατοίκους της πόλης και της περιφέρειάς της, και ως εκ τούτου δεν περιλαμβάνει πληροφορίες μόνο για τη μουσουλμανική κοινότητα.

Βέροια, άποψη της πόλης αρχές του 20 αιώνα (αρχείο Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας)

Οι ιεροδικαστικοί κώδικες είναι μια ιστορική πηγή που μας επιτρέπει να σχηματίσουμε μια εικόνα για την κοινωνία της Βέροιας στη διαχρονία, όχι μόνο σε κρίσιμες ή επαναστατικές περιόδους, αλλά στη μακρά διάρκεια κατά την οποία η ζωή της δε διαταράχθηκε από μεγάλα πολιτικά γεγονότα ή αναστατώσεις, για τις σχέσεις της πόλης με την ύπαιθρό της και με γειτονικές περιφέρειες, αλλά και για τη Βέροια ως περιφέρεια της Οθωμανικής Αυ-

τοκρατορίας, υποκείμενης στους νόμους και τα διατάγματα της κεντρικής και επαρχιακής διοίκησης. Με βάση τους ιεροδικαστικούς κώδικες, σε συνδυασμό με άλλες οθωμανικές αρχειακές πηγές της κεντρικής διοίκησης στην Κωνσταντινούπολη, όπως φορολογικές απογραφές και κατάστιχα αναφορών και αιτήσεων του τοπικού πληθυσμού προς το σουλτάνο και τη διοίκηση, καθώς και με άλλα κείμενα, σε διάφορες γλώσσες, ή τέχνηρα της εποχής, όπως επιστολές, πραγματείες, εντυπώσεις επισκεπτών της Βέροιας, επιγραφές, μνημεία, αντικείμενα, αξίζει, νομίζω, να προσεγγίσουμε τη Βέροια κατά την οθωμανική περίοδο ως μια δυναμική κοινωνία, η οποία λειτουργεί μέσα στους όρους της εποχής της και του κρατικού σχηματισμού στον οποίο υπάγεται.

Βέροια, κεντρική πλατεία αγοράς, 1917 (αρχείο Γ. καλλιγά και Yves le Mahieu)

*

Η Βέροια του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα είναι μια πόλη όχι μεγάλη στην οποία συνυπάρχουν, όπως στις περισσότερες οθωμανικές πόλεις αυτής της περιόδου, μουσουλμάνοι, χριστιανοί και εβραίοι. Οι κοινότητες αυτές λειτουργούν σε ένα βαθμό αυτόνομα η μια από την άλλη, συνυπάρχουν όμως στο χώρο και έτσι συνεργάζονται μεταξύ τους ή ανταγωνίζονται η μια την άλλη στο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πεδίο, έστω με τους όρους ανισότητας που δημιουργεί η θεσμικά κατοχυρωμένη ανωτερότητα των μουσουλμάνων και ο εκ μέρους τους έλεγχος των θέσεων εξουσίας και της γαιοκτησίας, τουλάχιστον κατά τον 18^ο αιώνα. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, οι ανταγωνισμοί που παρατηρούνται στο εσωτερικό της κάθε κοινότητας, μεταξύ των μελών της, μπορεί να είναι οξύτεροι από αυτούς που παρατηρούνται σε διακοινοτικό επίπεδο. Οι κάτοικοι της πόλης αναπτύσσουν παραγωγικές δραστηριότητες, συγκεντρώνουν πλούτο, συνάπτουν δάνεια για να αποκτήσουν

τα απαραίτητα κεφάλαια, συγκροτούν συνοικίες και εξωραΐζουν τη Βέροια με ιδιωτικά και δημόσια οικήματα, χτίζουν τους οίκους λατρείας τους, επιδιώκουν να βελτιώσουν την κοινωνική θέση τους και να ενισχύσουν το κύρος τους ή να αποκτήσουν πολιτική επιρροή, διαμαρτύρονται στις κρατικές αρχές όταν νιώθουν ότι αδικούνται ή ότι υπονομεύονται, κληροδοτούν περιουσιακά στοιχεία στους κληρονόμους τους.

Επιπλέον, η πόλη δεν είναι ξεκομμένη από τον υπόλοιπο κόσμο. Προϊόντα της Βέροιας, όπως οι περίφημες πετσέτες της και τα σεντ χαμάμ, είναι ονομαστά σε ολόκληρη την οθωμανική επικράτεια, οι έμποροί της δραστηριοποιούνται εντός και εκτός των οθωμανικών συνόρων αναπτύσσοντας εμπορικά δίκτυα, η επαφή με τις κρατικές αρχές και τους προύχοντες γειτονικών περιοχών είναι συνεχής, κρατικοί αξιωματούχοι και τυχοδιώκτες εγκαθίστανται στην πόλη και ανατρέπουν την τοπική ισορροπία δυνάμεων.

Ο δυναμισμός της πόλης εκδηλώνεται, για παράδειγμα, στον ανταγωνισμό των εβραίων παραγωγών βελεντζών της Βέροιας με τους εβραίους παραγωγούς τσόχας της Θεσσαλονίκης στο πρώτο μισό του 17^{ου} αιώνα. Ενώ οι κατασκευαστές της Θεσσαλονίκης παρήγαν σχεδόν αποκλειστικά για το στρατό των γενιτσάρων, οι συνάδελφοί τους της Βέροιας παρήγαν για την αγορά, με συνέπεια να είναι σε θέση να καταβάλλουν καλύτερους μισθούς στο προσωπικό τους και να συγκεντρώνουν ανώτερης ποιότητας πρώτη ύλη. Οι κατασκευαστές της Θεσσαλονίκης, ανήμποροι να σταματήσουν τη διαρροή προσωπικού και πρώτων υλών προς τη Βέροια, υποχρεώθηκαν να επικαλεστούν τα προνόμιά τους και την εξυπηρέτηση αναγκών του κράτους για να σταματήσουν την ανάπτυξη μιας ισχυρής βιοτεχνικής παραγωγής στη Βέροια.³

Στο δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα, από την άλλη, βλέπουμε να δραστηριοποιούνται στη Βέροια χριστιανοί έμποροι, οι οποίοι διαθέτουν αποθήκες και συνεργάτες στην Κωνσταντινούπολη, στην κεντρική Ευρώπη και αλλού, και έχουν εξασφαλίσει την προστασία των προξένων ξένων κρατών, έτσι ώστε να μπορούν με μεγαλύτερη ασφάλεια και την εγγύηση μιας ξένης δύναμης να αναπτύξουν περαιτέρω τις δραστηριότητές τους και να αυξήσουν τον πλούτο τους.⁴

Το 1668 ο πρωτόγερος, ο επικεφαλής προύχοντας, της χριστιανικής κοινότητας της Βέροιας, απομακρύνεται, σύμφωνα με αναφορά της περιόδου, βιαίως από τη θέση του μετά από επτά χρόνια.⁵ Η πηγή δεν καθιστά σαφές αν η ανατροπή του οφείλεται σε παρέμβαση

3 Eleni Gara, 'Çuha for the Janissaries – Velençe for the Poor: Competition for Raw Material and Workforce between Salonica and Veria, 1600-1650' στο Suraiya Faroqhi και Randi Deguilhem (επιμ.), *Crafts and Craftsmen of the Middle East: Fashioning the Individual in the Muslim Mediterranean*, I.B. Tauris, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 2005, 121-152.

4 Βλ., για παράδειγμα, Antonis Anastasopoulos, 'Building Alliances: A Christian Merchant in Eighteenth-Century Karaferye', *Oriente Moderno* n.s., 25/1 (2006), 65-75.

5 Ν.Β.Χ., «Χρονικά σημειώματα», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 4 (1892), 696.

των οθωμανικών αρχών ή σε ανταγωνισμούς στο εσωτερικό της χριστιανικής κοινότητας, ωστόσο στη διάρκεια των οθωμανικών αιώνων γνωρίζουμε περιπτώσεις ενδοκοινοτικών διενέξεων με αντικείμενο τη συμμετοχή στην πληρωμή των φόρων της χριστιανικής κοινότητας της πόλης και ζητήματα κύρους και κοινωνικής επιβολής. Αναφέρω εδώ ενδεικτικά την πολύχρονη αμφισβήτηση των φορολογικών προνομίων της οικογένειας Χαριτόπουλου (σωστότερα: Κριτόπουλου) από τους προύχοντες της συνοικίας του Αγίου Νικολάου,⁶ την εξίσου μακροχρόνια διαμάχη της οικογένειας Μπεκέλλα/Βικέλα με την προυχοντική και εκκλησιαστική ηγεσία της χριστιανικής κοινότητας,⁷ ή ακόμα τη διεκδίκηση με δικαστικά μέσα ενός μεγάλου χρέους των χριστιανών της Φυτιάς το 1765 από χριστιανές της Βέροιας.⁸ Από την άλλη, ανταγωνισμοί εμφανίζονται και στο εσωτερικό της μουσουλμανικής κοινότητας. Από το φθινόπωρο του 1758 μέχρι το καλοκαίρι του 1759 η ζωή όλης της πόλης αναστατώθηκε από την ένοπλη σύγκρουση δύο φατριών μουσουλμάνων προυχόντων, οι οποίες διεκδικούσαν τον έλεγχο της θέσης του βοεβόδα της περιφέρειας της Βέροιας, δηλαδή του εισπράκτορα των φόρων και ντε φάκτο διοικητή.⁹ Λίγες δεκαετίες αργότερα, το 1782, μια ομάδα αποτελούμενη από περισσότερους από είκοσι ένοπλους άνδρες εισέβαλε στην κατοικία του διοικητή των γενιτσάρων της Βέροιας και τον δολοφόνησε λίγες μέρες μετά το διορισμό του στη θέση· αν και αρχικά υποστηρίχτηκε ότι η δολοφονία ήταν εντελώς αδικαιολόγητη, φάνηκε στην πορεία των ερευνών ότι επρόκειτο μάλλον για ξεκαθάρισμα λογαριασμών μεταξύ ομάδων που διεκδικούσαν τον έλεγχο των τοπικών αξιωμάτων.¹⁰ Στο περιθώριο του πρώτου από αυτά τα δύο περιστατικά, αρκετούς μήνες μετά την αποκατάσταση της τάξης, οι συντεχνίες της πόλης κατηγόρησαν τον έμπορο Κριτόπουλο για συνεργασία με τη μία φατρία και απόπειρα δωροδοκίας κρατικών αξιωματούχων, καταγγελία που μάλλον αντανάκλα την ένταση ανάμεσα στους μικρομεσαίους εμπόρους που ήταν οργανωμένοι μέσα στο ασφαλές περιβάλλον των συντεχνιών και τους μεγάλεμπορους που επιθυμούσαν να δρουν ελεύθεροι από τους εξισωτικούς περιορισμούς του συντεχνιακού συστήματος.

Είναι εξάλλου αξιοσημείωτο ότι οι χριστιανοί της πόλης και της υπαίθρου της υπερβαίνουν τη μειονεκτική θεσμική θέση τους και καταγγέλλουν κατά καιρούς στις αρχές τις αδικίες που υφίστανται, αξιοποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο το προστατευτικό πλαίσιο που δημιουργεί η διακήρυξη της σουλτανικής εξουσίας περί προστασίας των ασθενών, που δημιουργεί η διακήρυξη της σουλτανικής εξουσίας περί προστασίας των ασθενών, ανεξαρτήτως θρησκευάτος και παρά τη νομική διάκριση μουσουλμάνων-μη μουσουλ-

6 Βλ., για παράδειγμα, Βασδραβέλλης (επιμ.), *Ιστορικά αρχεία Μακεδονίας*, ό.π., 1-2 (αφ. 2), 33-34 (αριθ. 42), 57-58 (αφ. 71), 77-78 (αφ. 97).

7 Anastasopoulos, 'Building Alliances', ό.π. Γενικότερα για την οικογένεια Βικέλα, βλ. Γεώργιος Χ. Χιονίδης, «Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα», *Μακεδονικά*, 7 (1966-1967), 210-217 και του ίδιου, *Η αρχοντική οικογένεια της Βέροιας των Μπικέλλα-Βικέλα*, Πνευματική και Ολυμπιακή Στέγη Δημητρίου Βικέλα Δήμου Βέροιας, Βέροια 2006.

8 Οθωμανικό αρχείο τουρκικής πρωθυπουργίας (Κωνσταντινούπολη), Rumeli Ahkâm Defteri 21/808.

9 Antonis Anastasopoulos, 'Lighting the Flame of Disorder: Ayan Infighting and State Intervention in Ottoman Karaferye, 1758-59', *International Journal of Turkish Studies*, 8 (2002), 73-88.

10 Του ίδιου, 'Crisis and State Intervention in Late Eighteenth-Century Karaferye' στο Frederick F. Anscombe (επιμ.), *The Ottoman Balkans, 1750-1830*, Markus Wiener Publishers, Πρίνστον 2006, 11-33.

μάνων, από την αυθαιρεσία των ισχυρών. Έτσι, για παράδειγμα, οι χριστιανοί της πόλης δε διστάζουν να καταγγείλουν επανειλημμένα τους μουσουλμάνους φύλακες της πόλης κατά τις δεκαετίες του 1610 και 1620¹¹ ούτε τους μουσουλμάνους προύχοντες που τους επέβαλαν παράνομους φόρους το 1772,¹² οι χριστιανοί κάτοικοι ενός χωριού προσφεύγουν το 1765 στο σουλτάνο κατά τεσσάρων μουσουλμάνων τοκογλύφων που τους πιέζουν για να εισπράξουν τα οφειλόμενα,¹³ ενώ ο έμπορος Δημητράκης Μπεκέλλας δε φοβάται να στραφεί κατά του μουσουλμάνου καδή και ενός μουσουλμάνου προύχοντα που τον είχαν αδικήσει.¹⁴

Από την άλλη, υπάρχουν αρκετά τεκμήρια διακοινοτικής συνεργασίας στο πλαίσιο της συμβίωσης μουσουλμάνων, χριστιανών και εβραίων στο ίδιο περιβάλλον. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η προσέλευση στο δικαστήριο του καδή μουσουλμάνων μαρτύρων, οι οποίοι καταθέτουν υπέρ χριστιανών, ακόμα και σε βάρος ομόθρησκών τους μουσουλμάνων. Άλλοτε χριστιανοί και μουσουλμάνοι συνεργάζονται στο πλαίσιο της συντεχνιακής οργάνωσής τους ή ως συνεταίροι σε βιοτεχνικές και εμπορικές δραστηριότητες: για παράδειγμα, σε ιεροδικαστική καταχώριση του 1769 στη συντεχνία των παντοπωλών κυριαρχούν οι συνεταιρισμοί μουσουλμάνων με χριστιανούς.¹⁵ Σε ό,τι αφορά μάλιστα στο δανεισμό χρηματικών ποσών ή χρέη από διάφορες δραστηριότητες, δεν είναι καθόλου σπάνιο φαινόμενο στη Βέροια του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα μουσουλμάνοι να δανείζουν χριστιανούς, αλλά και το αντίστροφο, να είναι οι χριστιανοί οι δανειστές και οι μουσουλμάνοι οι χρεώστες. Για παράδειγμα, το 1628 ο εγγυητής των τριών μουσουλμάνων που ανέλαβαν τον αγορανομικό έλεγχο των επαγγελματιών της Βέροιας ήταν ένας ισχυρός χριστιανός της πόλης.¹⁶ Εξάλλου, το 1768 δύο μουσουλμάνοι κατηγορήθηκαν ότι δωροδόκησαν τρεις χριστιανούς της Μελίκης για να καταγγείλουν τον μουσουλμάνο φοροεισπράκτορα του χωριού.¹⁷ Είναι προφανές πως αν οι καταγγελίες των χριστιανών δεν είχαν απήχηση, οι δύο μουσουλμάνοι δε θα είχαν επιλέξει αυτόν τον τρόπο δράσης. Από την άλλη, το γεγονός ότι οι κατηγορίες τελικά διαψεύστηκαν από τις μαρτυρικές καταθέσεις μουσουλμάνων του χωριού υπέρ του φοροεισπράκτορα μπορεί να σημαίνει είτε ότι ήταν όντως ψευδείς είτε ότι η θεσμική κατωτερότητα των χριστιανών τους έφερε τελικά σε δυσμενή θέση, όταν η υπόθεση έφτασε στο δικαστήριο. Η στάση του καθενός απέναντι στο παραπάνω δίλημμα είναι θέμα προσέγγισης και ερμηνείας και πάντως η όποια επιλογή παραμένει στο επίπεδο της εικασίας.

11 Eleni Gara, 'In Search of Communities in Seventeenth-Century Ottoman Sources: The Case of the Kara Ferye District', *Turcica*, 30 (1998), 158-159.

12 Βασδραβέλλης (επιμ.), *Ιστορικά αρχεία Μακεδονίας*, ό.π., 200-202 (αρ. 214).

13 Οθωμανικό αρχείο τουρκικής πρωθυπουργίας (Κωνσταντινούπολη), Rumeli Ahkâm Defteri 20/747.

14 Anastasopoulos, 'Building Alliances', ό.π., 69-70.

15 Ιεροδικαστικός κώδικας Βέροιας 90/1. Ομολογουμένως δεν γνωρίζουμε τίποτα περισσότερο για τη φύση αυτών των συνεταιρισμών.

16 Gara, 'In Search of Communities', ό.π., 158.

17 Οθωμανικό αρχείο τουρκικής πρωθυπουργίας (Κωνσταντινούπολη), Rumeli Ahkâm Defteri 24/377.

Μερικές φορές προέκυπταν περιστάσεις που απαιτούσαν όλες οι θρησκευτικές κοινότητες να αντιμετωπίσουν μαζί, σε ενιαίο μέτωπο, δυσάρεστες καταστάσεις που αφορούσαν στη διοικητική περιφέρεια της Βέροιας. Για παράδειγμα, την άνοιξη του 1765 ληστές επιτέθηκαν κοντά στο Κίτρος σε ένα καραβάνι που μετέφερε φορολογικές εισπράξεις από την Ελασσόνα στην Κωνσταντινούπολη. Οι ληστές δεν συνελήφθησαν και, όταν το κράτος απαίτησε από τους κατοίκους της Βέροιας και της Κατερίνης (μια και αυτούς θεωρούσε υπεύθυνους για τη φύλαξη των οδών και περασμάτων των περιοχών τους) να αποζημιώσουν τους φοροεισπράκτορες της Ελασσόνας για τα απολεσθέντα χρήματα και να καταβάλουν πρόστιμο στο ίδιο, ξεκίνησε μια διαμάχη μεταξύ των προυχόντων των γειτονικών

Βέροια, κεντρική πλατεία αγοράς, 1917 (αρχείο Γ. καλλιγά και Yves le Mahieu)

περιφερειών της Βέροιας και του Πλαταμώνα από τη μια πλευρά και της Ελασσόνας από την άλλη, καθώς οι μεν κατηγορούσαν τους δε για συμμετοχή στην οργάνωση και εκτέλεση της ληστείας, ενώ και οι δύο πλευρές κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για να επηρεάσουν υπέρ τους τους κρατικούς αξιωματούχους που ανέλαβαν να ερευνήσουν την υπόθεση. Η πλάστιγγα έγερνε άλλοτε υπέρ της μιας και άλλοτε υπέρ της άλλης πλευράς, αλλά τελικά, μετά από μήνες, οι δύο αντίπαλες ομάδες υποχρεώθηκαν να καταλήξουν σε οικονομικό συμβιβασμό: οι κάτοικοι των περιφερειών της Βέροιας και του Πλαταμώνα συμφώνησαν να καταβάλουν στους φοροεισπράκτορες της Ελασσόνας ένα ποσό που αντιστοιχούσε περίπου στο 15% των κλοπιμαίων, καθώς προφανώς καμία από τις δύο πλευρές δεν κατάφερε να αποδείξει με ατράνταχτα στοιχεία το δίκιο της.¹⁸

Ιδιαίτερως χρήσιμοι για την προσέγγιση της βεροιώτικης κοινωνίας ως μιας δυναμικής κοινωνίας είναι και οι τοπικοί οθωμανικοί φορολογικοί κατάλογοι, οι οποίοι εμφανίζονται

18 Antonis Anastasopoulos, 'Imperial Institutions and Local Communities: Ottoman Karaferye, 1758-1774', αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Κέιμπριτζ, 1999, 120-141.

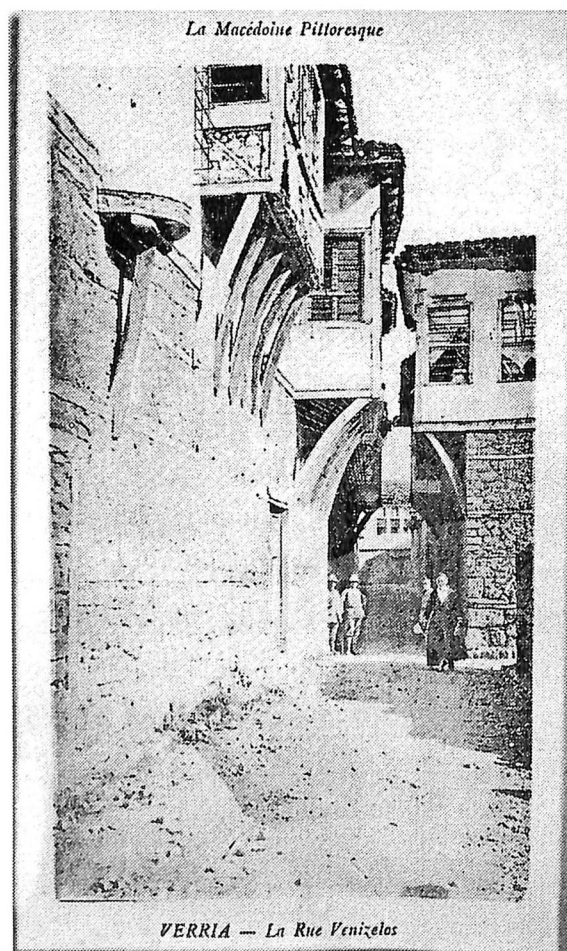
στο δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα, αλλά συστηματοποιούνται και διευρύνονται κατά τον 18^ο. Σε αυτούς τους καταλόγους, οι οποίοι συντάσσονται τακτικά μια φορά το εξάμηνο ή το χρόνο και εκτάκτως όποτε χρειαστεί, καταγράφονται οι φορολογικές και άλλες δαπάνες τις οποίες επιβαρύνεται ο πληθυσμός της πόλης και της περιφέρειας της Βέροιας και η κατανομή των οφειλόμενων ποσών μεταξύ της πόλης και των χωριών, έτσι ώστε να εισπραχθούν από τους φορολογούμενους. Πέρα από το ότι αυτοί οι κατάλογοι αποτελούν την έκφραση ενός ανεπτυγμένου πιστωτικού συστήματος, αφού οι δαπάνες έχουν προκαταβληθεί συνήθως από εύπορους τοπικούς παράγοντες, περιέχουν έξοδα που προκύπτουν από πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει η τοπική προυχοντική ηγεσία στο όνομα του τοπικού πληθυσμού με στόχο την κάλυψη τοπικών αναγκών και την προστασία της περιοχής από κινδύνους. Τέτοιου είδους δαπάνες αφορούν, για παράδειγμα, στην πρόσληψη ένοπλων αστυνομικών σωμάτων αρμόδιων για τη φύλαξη των ορεινών περασμάτων και την τήρηση της τάξης, στη συντήρηση και επισκευή δημόσιων κτηρίων ή στα οδοιπορικά απεσταλμένων της Βέροιας που πηγαίνουν στην πρωτεύουσα για να μεταφέρουν αιτήματα του τοπικού πληθυσμού. Την καταγραφή των δαπανών ακολουθεί η διανομή τους στις επιμέρους οικιστικές μονάδες της περιφέρειας της Βέροιας. Το γεγονός ότι αυτοί οι κατάλογοι εκδίδονταν τακτικά και καταγράφονταν στα ιεροδικαστικά κατάστιχα μάς επιτρέπει να μελετήσουμε τις διακυμάνσεις της φοροδοτικής ικανότητας των χωριών – και, όπως εκτιμά κανείς, το ποσοστό του φόρου που κατέβαλλαν, απηχεί την οικονομική τους κατάσταση – καθώς και την εξέλιξη της γαιοκτησίας στην ύπαιθρο της Βέροιας, αφού άλλα μερίδια καταγράφονται στο όνομα μουσουλμάνων στη συντριπτική πλειονότητα γαιοκτημόνων και άλλα ως «ελεύθερες» ιδιοκτησίες των χωρικών. Μπορούμε έτσι να παρακολουθήσουμε την αρχή της συγκρότησης των τσιφλικιών, που αργότερα, τον 19^ο αιώνα κατά κύριο λόγο, αποκτούν τον χαρακτήρα μεγάλων αγροκτημάτων με εμπορικό προσανατολισμό της παραγωγής τους. Τέλος, αυτοί οι κατάλογοι αντανakλούν και πολιτικά γεγονότα που επηρεάζουν τη ζωή της Βέροιας: για παράδειγμα, η Βέροια περιέρχεται στη ζώνη επιρροής του Αλή Πασά στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και έτσι οι κατάλογοι των αρχών του 19^{ου} αιώνα περιλαμβάνουν δαπάνες για απεσταλμένους που δεν πηγαίνουν πια τόσο συχνά στην Κωνσταντινούπολη, την πρωτεύουσα του κράτους, ή τη Θεσσαλονίκη, την έδρα της επαρχιακής διοίκησης, όσο στα Γιάννενα, έδρα του Αλή.

*

Τα στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω αποτελούν ελάχιστο δείγμα όσων περιλαμβάνονται στους ιεροδικαστικούς κώδικες της Βέροιας και σε άλλες οθωμανικές πηγές που αφορούν στη Βέροια: για παράδειγμα, δεν αναφερθήκαμε καθόλου στους καταλόγους διανομής περιουσιών μεταξύ των κληρονόμων όσων πεθαίνουν, καταλόγους που μας επιτρέπουν να δούμε ποια αντικείμενα περιλάμβανε ένα νοικοκυριό στη Βέροια της οθωμανικής περιόδου ή ποιες ήταν οι εισοδηματικές πηγές μιας οικογένειας.¹⁹ Οι ιεροδικαστικοί κώδι-

¹⁹ Βλ., για παράδειγμα, Christoph K. Neumann, 'Arm und Reich in Qaraferye', *Der Islam*, 73/2 (1996), 259-312.

κες (όπως και το υπόλοιπο διαθέσιμο οθωμανικό αρχειακό υλικό) είναι όχι μόνο μια πολύ πλούσια πηγή, αλλά και μια που έχει αξιοποιηθεί ερευνητικά σε μικρό βαθμό δεδομένου του μεγάλου αριθμού τους. Η συνέχιση της έρευνας σχετικά με την ιστορία της Βέροιας κατά την οθωμανική περίοδο με βάση τους ιεροδικαστικούς κώδικες, σε συνδυασμό με άλλες πηγές ελληνικές και οθωμανικές, μπορεί να προσφέρει θεαματικά αποτελέσματα και να φωτίσει πολλές πτυχές, μικρές και μεγάλες, του βίου της πόλης, της περιφέρειάς της και των κατοίκων τους στη διάρκεια των «σκοτεινών», πολύ λίγο γνωστών, 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα. Αν και η ερμηνεία της μαρτυρίας των πηγών μπορεί και είναι θεμιτό να διαφέρει από τον ένα μελετητή στον άλλο, είναι βέβαιο πως η εικόνα που θα προκύψει μέσα από τη συστηματική μελέτη των ιεροδικαστικών κωδίκων θα αναδείξει μια δραστήρια κοινωνία που, συχνά μέσα σε αντίξοες συνθήκες και κάτω από ποικίλες πιέσεις, όχι απλώς υφίσταται και υπομένει, αλλά κυρίως αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, οργανώνεται, κινητοποιείται, διακατέχεται από φιλοδοξίες και προσδοκίες και αναπτύσσεται.

Βέροια, οδός Βενιζέλου αρχές του 20 αιώνα (αρχείο Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας)

Το Λύκειο των Ελληνίδων Βεροίας

Το Λύκειο των Ελληνίδων Βεροίας ιδρύθηκε το 1980 από μια ομάδα δραστήριων κυριών με σκοπό τη διατήρηση της παράδοσης. Πρώτη πρόεδρος υπήρξε η αείμνηστη Θεανώ Ζωγιοπούλου. Είναι παράρτημα του Λυκείου Ελληνίδων Αθηνών.

Από το 1980 μέχρι σήμερα, το εκαστοτε Διοικητικό Συμβούλιο με αγάπη και φροντίδα, πλούτισε την ιμαιοθήκη του με αξιόλογες φορεσιές, όχι μόνο του νομού μας, αλλά και από άλλες περιοχές της Ελλάδος. Έχει τώρα στην ιμαιοθήκη του 400 φορεσιές – πιστά αντίγραφα – καθώς και πολλές αυθεντικές, τις οποίες αγόρασε και άλλες που προέρχονται από δωρεές.

Η χορευτική του ομάδα έχει λάβει μέρος σε πολλά φεστιβάλ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπως Σλοβενία, Γερμανία, Γαλλία, Πολωνία, Ιταλία, Βουλγαρία, Πορτογαλία, Ουγγαρία και Καναδά.

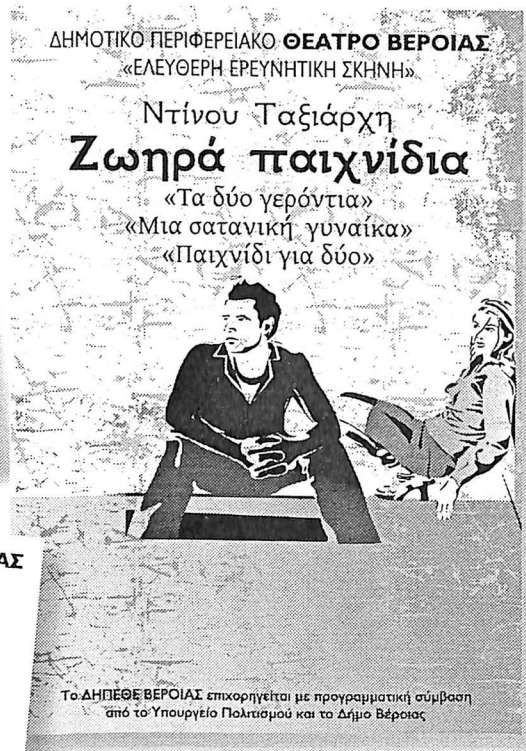
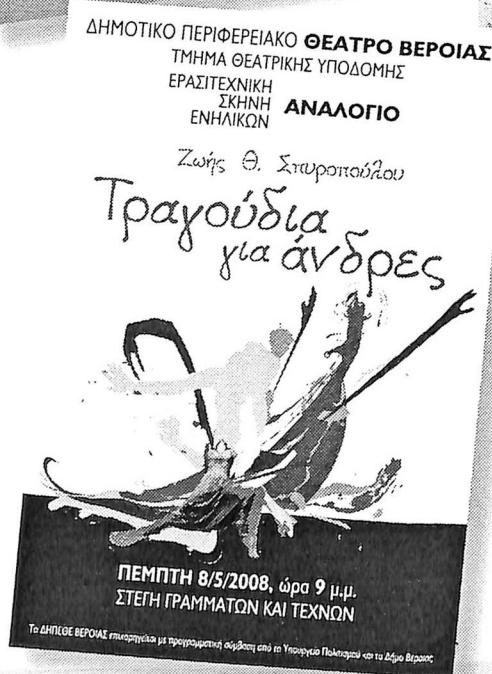
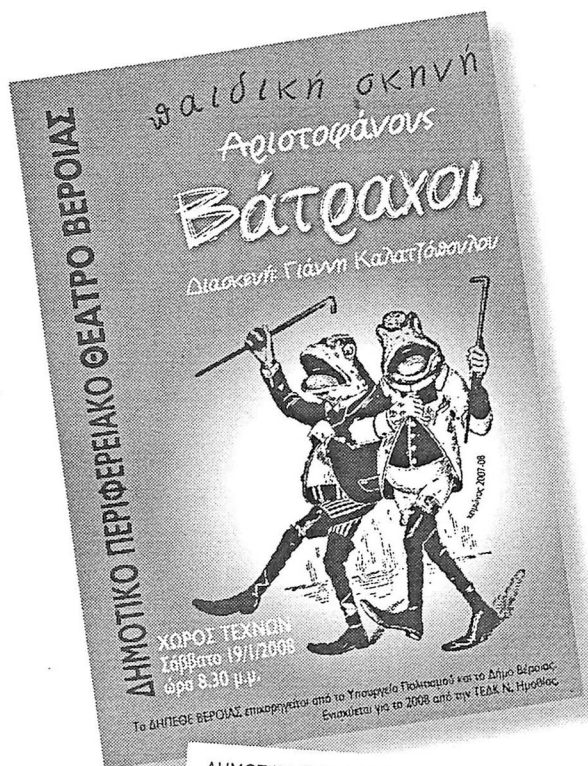
Το 2003 κυκλοφόρησε το βιβλίο «**Ημαθία Ερατεινή**», που κατά γενική ομολογία, είναι μια σπάνια έκδοση. Το μοναδικό στο νομό μας, με τόσα στοιχεία λαογραφικά συγκεντρωμένα σ' ένα βιβλίο.

Το όνειρο του Λυκείου είναι η ίδρυση **Λαογραφικού Μουσείου στη Βέροια**. Θα βοηθήσει με όλες του τις δυνάμεις για την ίδρυσή του. Γι αυτό το σκοπό ήταν και είναι στη διάθεση του Δήμου της Βέροιας.

Γι' αυτή τη μακροχρόνια και σημαντική προσφορά του στην πολιτιστική ζωή της Βέροιας, ο δήμαρχος Χρήστος Σκουμπόπουλος στις 16 Οκτωβρίου 2005, επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης μας, σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο Χώρο Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου Βέροιας, βράβεψε το Λύκειο των Ελληνίδων Βεροίας με το Μετάλλιο Τιμής της πόλεως των Βεροίων.

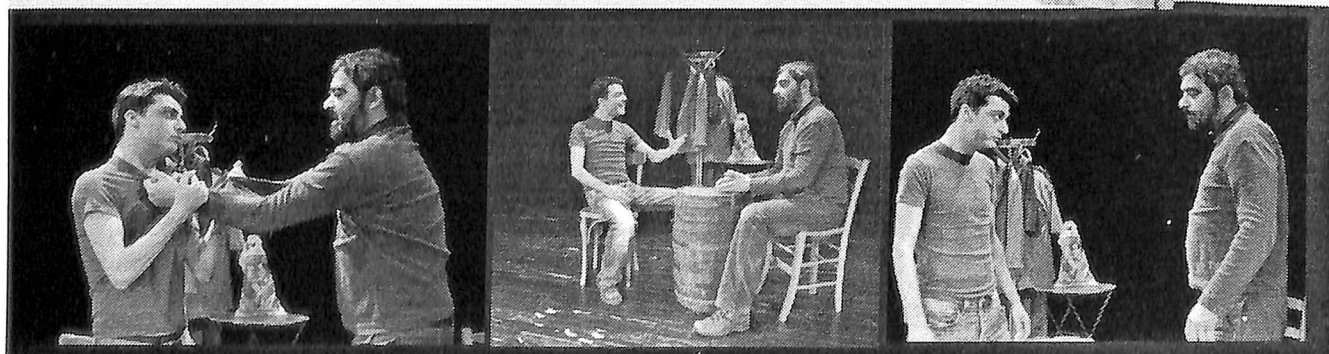
Βεροιώτικη φορεσιά με το κοντογούνι, το γιορτινό ζωνάρι και τα χρυσά κοσμήματα

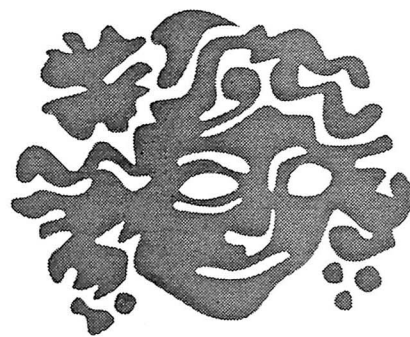

«ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΙΑ ΔΥΟ»

Σκηνοθεσία και επιμέλεια: Οδυσσέας Γ. Γωνιάδης

Παίζουν οι ηθοποιοί: Αντώνης Μορμπαϊτζής και Κωνσταντίνος Γιωτόπουλος

Νίκος Μανούδης
Χημικός - Θεατρικός συγγραφέας

Στην αρχή αυτής της συνεργασίας μου με τα “Πολιτιστικά Δρώμενα”, επιτρέψτε μου, να μιλήσω για λίγο προσωπικά.

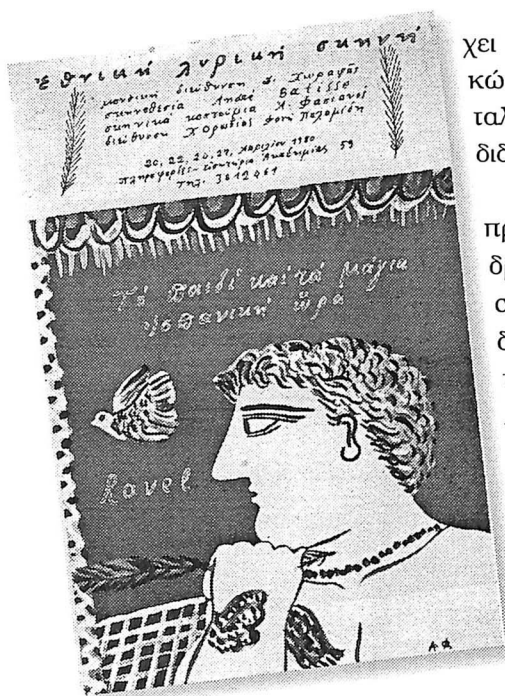
Όταν μου ζητήθηκε να γράψω για το θέατρο, δέχθηκα με προθυμία. Ήταν η αυθόρμητη αντίδραση ενός ανθρώπου που θέλει να μιλήσει για κάτι που αγαπά. Και φιλοδοξεί να μεταδώσει, όσο μπορεί, την αγάπη του αυτή και σε άλλους. Στην συνέχεια αναρωτήθηκα, αν έχω την ικανότητα να το κάνω αυτό, αν ότι γράψω συγκινήσει κανέναν και άλλα τέτοια που κρύβουν μέσα και αλήθειες αλλά και δικαιολογίες για να μην προχωρήσω. Βλέπετε, μου είναι δύσκολο να είμαι ένας αποστασιοποιημένος παρατηρητής “περί θεάτρου”.

Στην συνέχεια δημιούργησα μερικές θετικές απαντήσεις για να συνεχίσω και προχώρησα παρακάτω. Τότε, μου καρφώθηκε στο μυαλό μια ερώτηση που μπορεί να δημιουργηθεί στην σκέψη σας, πρωταρχική και λιγάκι «επικίνδυνη». Ποια η αναγκαιότητα του θεάτρου στην εποχή μας; Δηλαδή απλούστερα, τι είναι αυτά που μας γράφεις τώρα; Προσπάθησα να την ξεπεράσω αλλά δεν τα κατάφερα. Τι διαφορετικό να γράψω για το θέατρο αν δεν απαντήσω στο ερώτημα αυτό; Μπλέχτηκα σε ένα χείμμαρο σκέψεων και μοιράζομαι μαζί σας μερικές.

Άρχισα να γυρίζω προς τα πίσω. Ξεκίνησα από την αρχή. Στον άνθρωπο όλα γεννιούνται από την ανάγκη. Και εξ αιτίας της ιδιαιτερότητας της ανθρώπινης φύσης, οι ανάγκες του ανθρώπου δεν είναι μόνο της βιολογικής του διατήρησης. Ακόμα κι ένας πεινασμένος κάποια στιγμή κοιτάει τ’άστρα κι ονειρεύεται.

Έτσι γεννήθηκε ο πολιτισμός με όλες του τις μορφές. Ίσως σαν μια απελπισμένη προσπάθεια αν όχι να νικήσει τον θάνατο, τουλάχιστον να αμβλύνει την εικόνα του. Μέσα από τη φιλοσοφία και την θρησκεία διεμβολίζει την «καταραμένη» γνώση των χρονικών του ορίων του, του αναμενόμενου τέλους του, της θνησιμότητάς του. Μέσα από την τέχνη αγωνίζεται να ξεφύγει από τα στενά του όρια του ορατού, του καθορισμένου, του παροδικού, του συμβατικού, της σάρκας του. Το κλεμμένο μήλο του δένδρου της γνώσης καίει τις ευαίσθητες παλάμες του και προσπαθεί να προστατευθεί με το πλούτο του μυαλού και της φαντασίας του. Δημιουργεί, τρέχει να προλάβει τον χρόνο, λαχανιάζει να αποδείξει την σημαντικότητα του, κοπιάζει σκαλίζοντας το ίχνος του στην εποχή του, επικοινωνεί με τους συνανθρώπους του. Συμμετέ-

Περί Θεάτρου

χει ενεργά στη δημιουργία της κοινωνίας συνδέει με κοινούς κώδικες την ομάδα. Παράγει οράματα, στόχους, αναδεικνύει ταλαντούχους, επιβραβεύει ικανούς, ανυψώνει τον άνθρωπο, διδάσκει.

Έτσι γεννήθηκε και το θέατρο. Κρυμμένοι πίσω από το προσωπίό οι ηθοποιοί μπορούσαν να αναπαραστήσουν δρώμενα της κοινωνίας χωρίς τον κίνδυνο των παρεξηγήσεων, να υποδείξουν, να αναλύσουν, να διασκεδάσουν, να δώσουν λύσεις σε ερωτήματα που ελλοχεύουν στα μυαλά των ανθρώπων. Να ψυχαγωγήσουν δηλαδή με την κυριολεκτική έννοια της λέξης. Και αν το γνωστό σε μας θέατρο έχει τις ρίζες του στην ελληνική αρχαιότητα, όλοι οι πολιτισμοί είχαν δημιουργήσει ανάλογες μιμητικές πράξεις τις περισσότερες φορές υπερβατικού περιεχομένου.

Αναλύοντας καταλαβαίνουμε πως το θέατρο είναι μια συλλογική τέχνη. Μέσα του περιέχει την μοναχικότητα του συγγραφέα, του μουσικού, του σκηνογράφου, που κάτω από την συνδεικτικότητα του σκηνοθέτη αναδεικνύει

τις ικανότητες των ηθοποιών.

Αφού έκανε μια μεγάλη διαδρομή το θέατρο από την αρχαία Ελλάδα στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο, έφθασε στον εικοστό αιώνα. Μαζί του έρχεται ο κινηματογράφος και αργότερα η τηλεόραση. Μεταφέρονται λοιπόν τα δρώμενα από την σκηνή στην εικόνα. Η εικόνα εισβάλλει ορμητικά στην ζωή μας και προσπαθεί να υποκαταστήσει την πραγματικότητα. Οι σύγχρονες τεχνικές και ψηφιακές δυνατότητες παράγουν εικόνες που συν-αρπάζουν τον άνθρωπο. Η εικονική πραγματικότητα παρ'όλη την αντίφαση που περικλείει ως όρος έχει πια πάρει θέση στον σύγχρονο κόσμο.

Γιατί λοιπόν να υπάρχει το θέατρο; Μήπως έκανε τον κύκλο του και πρέπει να μπει το μουσείο πολιτισμού; Αντίστοιχα ερωτήματα είχαν τεθεί όταν με την ανακάλυψη της φωτογραφίας αναμένονταν το τέλος της ζωγραφικής. Όμως σε πείσμα των καιρών και η ζωγραφική και το θέατρο επιμένουν να ζουν. Γιατί;

Ας επιχειρήσουμε κάποιες απαντήσεις.

Κι ας ξεκινήσουμε πρώτα από την μεριά της δημιουργίας μιας θεατρικής πράξης. Το θέατρο βρίσκεται πολύ κοντά στην ανθρώπινη φύση. Κάθε άνθρωπος κρύβει μέσα του έναν εν δυνάμει θεατρίνο. Από μικρά παιδιά, μας αρέσει να μιμούμαστε κάτι έξω από εμάς. Πολλά παιχνίδια είναι θεατρικά παιχνίδια αυτοσχεδιασμού. Στην ενήλικη ζωή μας στην προσπάθεια της καθημερινότητας υποδυόμαστε ρόλους. Ακόμη και το ψέμα και η υπεράσπιση του είναι για

κάποιους μια θεατρική πράξη. Άλλωστε τι είναι και η ίδια η ζωή; ένα θέατρο πολλές φορές του παραλόγου που διαδραματίζεται στο πεζοδρόμιο, στο σπίτι στη δουλειά, ένα παιχνίδι επαφής και συναλλαγής. Πέρα από αυτά που δεν αγγίζουν τη θεατρική παραγωγή αλλά τη ζωή, το θέατρο δημιουργείται εύκολα από μια συντροφιά, είναι προσιτό και ζωντανό. Σε οποιοδήποτε χώρο και χρόνο μπορεί να στηθεί μια παράσταση αρκεί να υπάρχει η επιθυμία μιας ομάδας.

Ας περάσουμε τώρα στην πλευρά του θεατή και να δούμε τη διαφορά μιας παράστασης και μιας προβολής. Το θέατρο είναι κυρίως λόγος. Και ο λόγος πρέπει να είναι λιτός, ακριβής, άμεσος. Η δράση αναδεικνύεται μέσα από την ένταση των περιγραφών και των διαλόγων. Λόγω του περιορισμένου χώρου κυρίαρχο στοιχείο είναι η αφαίρεση και η αφαίρεση ερεθίζει τη φαντασία.

Η κάθε παράσταση είναι ζωντανή και σαν τέτοια, έχει μια μοναδικότητα ανεπανάληπτη. Ποτέ δυο παραστάσεις δεν είναι απόλυτα όμοιες. Έχει την μυσταγωγία του απρόσμενου. Αναπτύσσεται μια επικοινωνία μεταξύ ηθοποιών και θεατών που επηρεάζει το αποτέλεσμα. Είναι η έμμεση και σχεδόν μεταφυσική συμμετοχή των θεατών στο δρώμενο. Η εικόνα σε κάνει απλό παρατηρητή χωρίς τη δυνατότητα επέμβασης, καταναλώνεται ολόκληρη και δεν αφήνει πολλά περιθώρια προεκτάσεων και ερμηνειών. Μια θεατρική παράσταση είναι σαν τον έρωτα δημιουργείται, παραμένει ζωντανή για κάποιο διάστημα και τελειώνει. Δεν είναι ταινία να τη βλέπεις όταν θέλεις.

Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να εισχωρεί η προβολή και στο θέατρο όμως υποβοηθητικά και όχι κυρίαρχα.

Δεν ξέρω αν κατάφερα να δώσω κάποιες απαντήσεις στο ερώτημα ποια η αναγκαιότητα του θεάτρου στην εποχή μας, γιατί έτσι και μεις στο χώρο του θεάτρου, γοητεύεσαι, δεν αναρωτιέσαι για την αναγκαιότητα του, αφήνεσαι και το απολαμβάνεις.

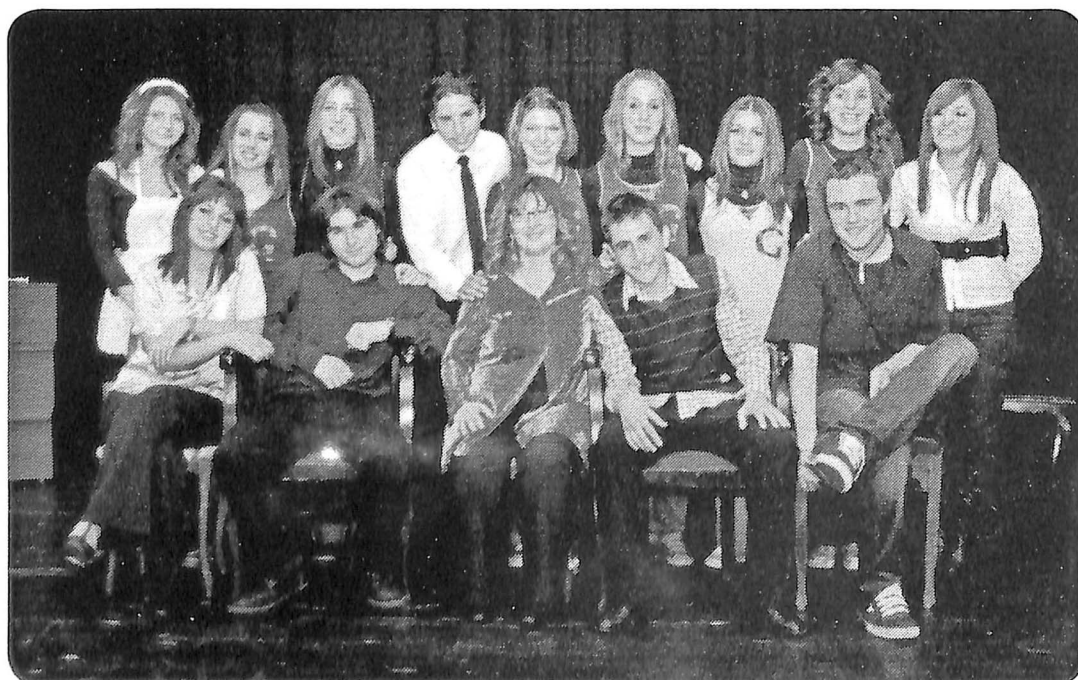
Θεατρική Ομάδα 3ου Λυκείου Βέροιας

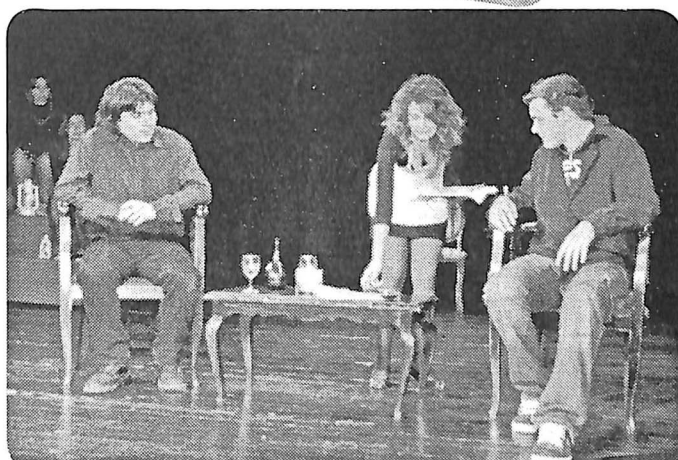
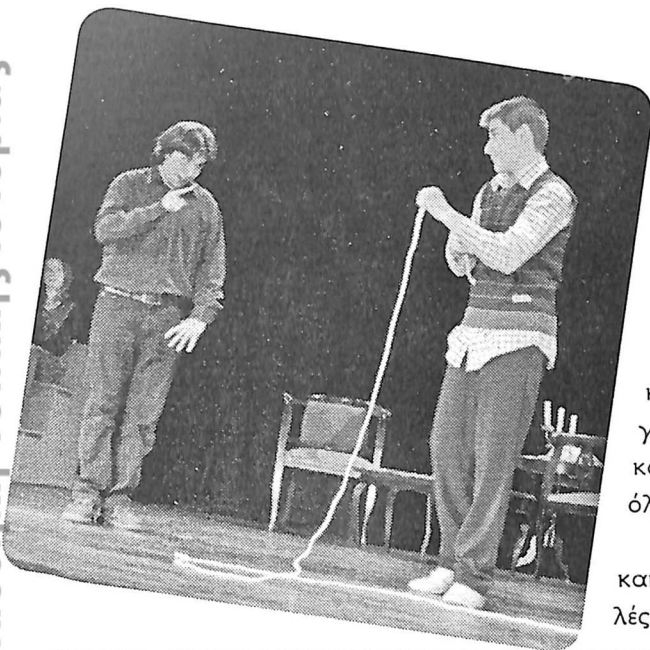
Τουτουνιζίδου Μαριάνθη
Φιλόλογος, Υπεύθυνη της
Θεατρικής ομάδας του 3ου ΓΕΛ
Βέροιας

Ήταν δυο ξεχωριστές βραδιές, η 16^η και 17^η Νοέμβρη του 2007, για τους δεκατρείς μαθητές του 3ου ΓΕΛ Βέροιας, όταν ο κόσμος στην κατάμεστη αίθουσα της Στέγης

Γραμμάτων και Τεχνών θερμά τους χειροκρότησε, τους συγχαίρηκε, τους αγκάλιασε για τη θεατρική παράσταση «Ο Μπήντερμαν και οι εμπρηστές» του Μαξ Φρις. (Το έργο απέσπασε το 2^ο βραβείο στους Πανελλήνιους Μαθητικούς Καλλιτεχνικούς Αγώνες 2008 που έγιναν στη Θεσσαλονίκη).

Το έργο διαχρονικό, ξεχωρίζει για τον καυστικό τρόπο με τον οποίο θίγει την αδυναμία του ανθρώπου να αντιμετωπίζει τα προβλήματά του και τις μεθόδους που εφευρίσκει, για να καλύπτει αυτή του την αδυναμία.

Μια σάτιρα γεμάτη αλληγορίες, συμβολισμούς και ειρωνεία. Και ένα τέλος ανατρεπτικό...

Η προσπάθεια μεγάλη και η ανταμοιβή όχι μόνο η ανταπόκριση του κόσμου, η μεγάλη αγκαλιά των συμμαθητών, φίλων, γονιών, καθηγητών αλλά και ό,τι έδωσε η πορεία προς το αποτέλεσμα:

Καταρχήν τη δύναμη να νικάς το ΕΓΩ και να δουλεύεις για την ομάδα χωρίς ανταγωνισμό, αλαζονεία, μικρότητες. Γι' αυτό και το μερίδιο της χαράς ήταν το ίδιο για όλους.

Ύστερα το θάρρος αλλά και την επιμονή και υπομονή για να ξεπερνάς φοβίες, αναστολές, κάθε είδους δυσκολίες, τον ίδιο σου τον εαυτό...

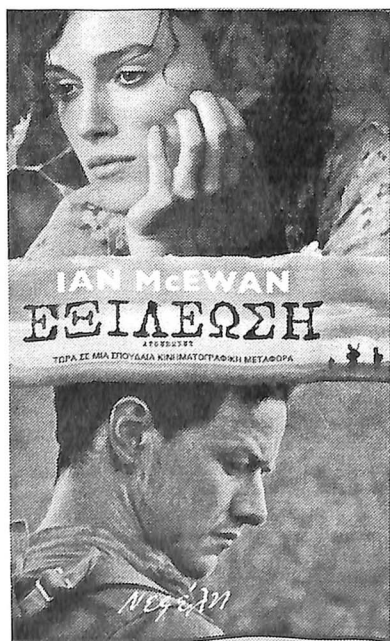
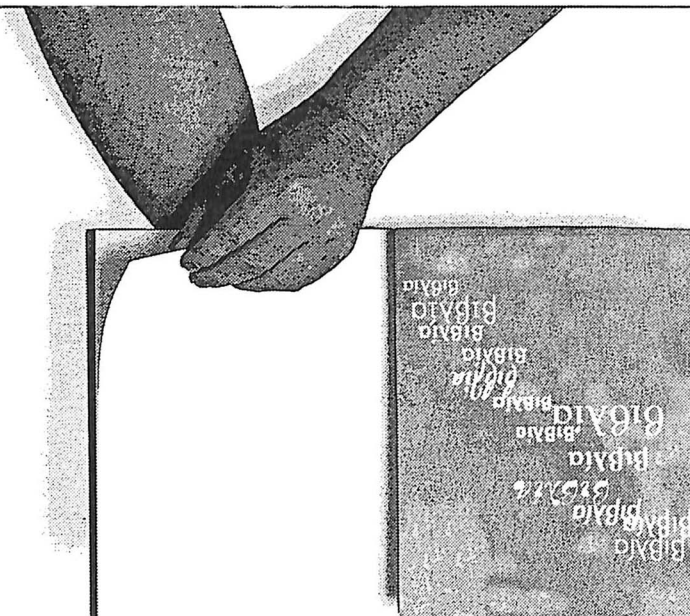
Ακόμη τη χαρά να μετέχεις στο μαγικό κόσμο της Τέχνης, όπου η φαντασία, η συγκίνηση, η δημιουργικότητα βρίσκουν διέξοδο και αισθητοποιούνται.

Στο σημερινό Λύκειο, όπου ο μόνος επιτρεπτός και αναγνωρίσιμος ρόλος για το μαθητή είναι εκείνος του υποψηφίου για τις Πανελλαδικές εξετάσεις, χαίρομαι ως υπεύθυνη της θεατρικής ομάδας, που καταφέραμε να βρούμε το χώρο και το χρόνο να χτίσουμε ένα όνειρό μας. Να κάνουμε πιο εύκολη η ζωή μας στο σχολείο. Να δείξουμε στην πράξη ότι το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει όχι μόνο ως προθάλαμος για τις Πανεπιστημιακές Σχολές αλλά και ως χώρος επαφής με την Τέχνη, που η καταλυτική της δύναμη πραγματώνει παιδευτικούς στόχους, που δεν υλοποιούνται πάντα από τα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια Βούλα-Κοτσάλη Πάπαρη

Τα βιβλία που παρουσιάζονται
μπορείτε να τα βρείτε
στην Δημοτική Βιβλιοθήκη
«Θεανώ Ζωγιοπούλου»

ΕΞΙΛΕΩΣΗ του Ian Mc Ewan

Εκδ. Νεφέλη

Την πιο ζεστή μέρα του καλοκαιριού του 1935, η δεκατριάχρονη Βριώνη Τάλλις βλέπει την αδελφή της Σεσίλια να πετάει τα ρούχα της και να βουτάει στη στέρνα του κήπου, κάτω από το βλέμμα του παιδικού της φίλου Ρόμπι Τέρνερ, ο οποίος, όπως και η Σεσίλια, έχει πρόσφατα επιστρέψει από το Καίμπριτζ. Το περιστατικό θα αλλάξει για πάντα τη ζωή και των τριών. Ο Ρόμπι και η Σεσίλια θα έχουν υπερβεί ένα όριο με τρόπο που δε θα μπορούσαν ούτε να φανταστούν και θα έχουν γίνει θύματα της παιδικής φαντασίας της Βριώνη. Κι εκείνη θα έχει γίνει μάρτυρας ανομολόγητων μυστηρίων και θα διαπράξει ένα έγκλημα από το οποίο δεν θα πάψει να προσπαθεί να εξιλεωθεί όλη την υπόλοιπη ζωή της.

Κατά κοινή ομολογία κριτικών και κοινού, η *Εξιλέωση* είναι το καλύτερο μυθιστόρημα του Ian Mc Ewan. Πανέξυπνο και συναρπαστικό στον τρόπο με τον οποίο αποτυπώνει την παιδική ηλικία, τον έρωτα, τον πόλεμο, την Αγγλία και τις κοινωνικές τάξεις, είναι μια βαθύτατη -και βαθύτατα συγκινητική- εξερεύνηση της ντροπής και της συγνώμης, της εξιλέωσης και της δυσκολίας της άφεσης.

Εκδ. Ψυχογιός

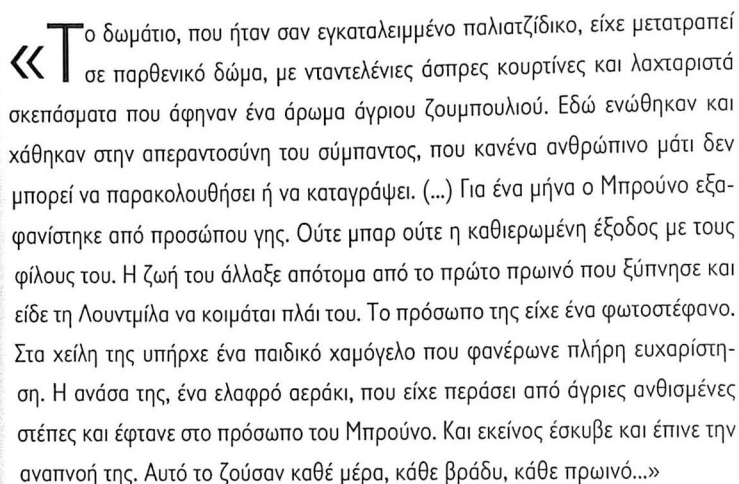
Η Μελισσάνθη, η Ιουλία, η Ασπασία, η Πολυξένη και η Μαγδαληνή μεγαλώνουν με τη μητέρα τους σ' ένα χωριό στον Όλυμπο, δίπλα σ' ένα ποτάμι.

Και θα το καταφέρουν! Η μοίρα θα τις στείλει στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, κάνοντας το όνειρο πραγματικότητα. Μόνο που, καμιά φορά, τα όνειρα γίνονται εφιάλτες που στοιχειώνουν και κυνηγούν...

Πέντε γυναίκες, πέντε ζωές συγκλονιστικές, γεμάτες έρωτα και ανατροπές,
ενώ το σπίτι δίπλα στο ποτάμι περιμένει υπομονετικά αυτό που ξέρει οτι θα συμβεί!

Εκδ. Ηλέκτρα

Ένας επιτυχημένος εμπορικός συγγραφέας, πρώην μαοϊκός και νυν αλκοολικός και αμετανόητος Καζανόβα, μπορεί να μεταμορφώσει σε πιστό και αφοσιωμένο σύζυγο; Ιδού το ερώτημα για τον Μπρούνο Μπατίστι, που αν και

μεσήλικας πλέον, ερωτεύεται παράφορα τη γοητευτική παραδουλεύτρα του από την Εσθονία. Ωστόσο, κανένας πραγματικός έρωτας δεν μπορεί να ανθίσει σε θερμοκήπιο. Διαφορετικές πόλεις, όπως η Μόσχα, το Ταλίν, η Στοκχόλμη, οι Συρακούσες, παρεμβαίνουν καθοριστικά στην ιστορία τους. Ακραίες καταστάσεις, όπως τράφικιν γυναικών, ναζί, μπάτσοι, διεφθαρμένοι συνδικαλιστές, ακόμα και η σικελική Μαφία, δημιουργούν ένα νοσογόνο περιβάλλον για τη ζωή του ερωτευμένου ζευγαριού. Στους «Ανεπίδοτους Έρωτες» του Περικλή Κοροβέση, έρωτας, δημιουργία, εξέγερση, ταυτίζονται με την αναζήτηση της προσωπικής αλήθειας, που, σε τελική ανάλυση, είναι η απελευθέρωση από ένα επιβεβλημένο υπερεγώ.

ΔΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑ 1919-1922 του Βασίλη Τζανακάρη

Εκδ. Μεταίχμιο

Από τις αστραφτερές αίθουσες των Βερσαλιών και το «Παρίσι της ελπίδας» στα ματωμένα χώματα της Μικράς Ασίας, από τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη, το Εσκί Σεχίρ, το Αφιόν Καραχισαρ, την Αλμυρά Έρημο και τον Σαγγάριο στην άγνωστη Ελλάδα της καθημερινότητας, της ξεγνοιασιάς, του μεροκάματου, της ανέχειας, της ελπίδας. Από τα «ωσαννά» και το «ευλογημένος ο ερχόμενος» στην εναγώνια κραυγή «Γιουνανλάρ γκελιορλαλ» (έρχονται οι Έλληνες) και από την τελευταία λειτουργία του Χρυσόστομου στην οδοιπορούσα ρωμιοσύνη της προσφυγιάς.

Από το έπος της Μικρασιατικής Εκστρατείας και το ακάνθινο στεφάνι των ξεριζωμένων, μέχρι τη Νέμεση των ανθρώπων και της ιστορίας.

Το βιβλίο που διαβάζεται με κομμένη την ανάσα καθώς τα συγκλονιστικά γεγονότα τρέχουν με κινηματογραφική ταχύτητα. Τι έκαναν οι Έλληνες για να θέλουν με τόσο μίσος να πάρουν πίσω το αίμα τους οι Τούρκοι; Τι πραγματικά

γινόταν στην προκουμιά της Σμύρνης εκείνες τις μέρες της φωτιάς και του θανάτου; Και τι μάθαιναν για όλα αυτά οι άνθρωποι στην Ελλάδα;

Συμπληρώνεται από σπάνιες φωτογραφίες του Σεραφεύμ Β. Σεραφεύμ με θέμα τη Μικρασιατική Εκστρατεία από το αρχείο του περιοδικού ΠΙΑΤΙ.

Εικονογραφημένη Ανθολογία της Φιλοσοφίας Απο τις απαρχές της μέχρι τη σύγχρονη εποχή

Εκδ. Ενάλιος

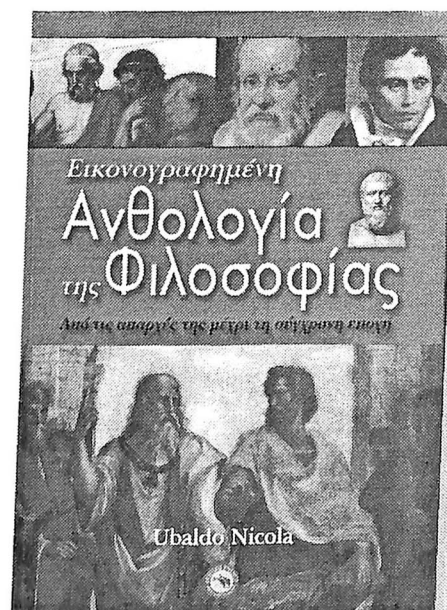
Από το Θαλή το Μιλήσιο έως τον Χούσερλ, μια ανθολογία των μεγαλυτέρων φιλοσόφων της ανθρωπότητας, των ζητημάτων που έθεσαν και των απαντήσεων που έδωσαν.

Ποια είναι η γενεσιουργός αιτία των πάντων; Υπάρχει Αλήθεια; Τι σημαίνει το να σκέπτεται κανείς; Τι είναι η γλώσσα;

Πώς λειτουργεί το πνεύμα; Τι είναι η πραγματικότητα; Υπάρχει επιστημονική μέθοδος; Πώς αξίζει να ζει κανείς;

Τι είναι ο χρόνος; Τι είναι η ύλη; Ποιο είναι το όριο ανάμεσα στην, λογική στην τρέλα και στη σχιζοφρένεια; Τι είναι ο θεός; Αποδεικνύεται επιστημονικά η ύπαρξη του; Η ιστορία είναι πρόοδος; Τι είναι τελικά η φιλοσοφία;

Ενας θαυμάσιος εικονογραφημένος οδηγός για κάθε τύπο αναγνώστη, χρήσιμος για μαθητές, φοιτητές, καθηγητές και απολύτως απαραίτητος για εκείνους που τώρα ανακαλύπτει τον μαγικό κόσμο της φιλοσοφίας.

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ
Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Παύλου Μελά και Μπιζανίου

Τηλ. κέντρο: 2331078100, 2331078127, Fax: 2331027914

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού

Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο

ΧΩΡΟΣ ΤΕΧΝΩΝ

Παύλου Μελά & Μπιζανίου

ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟΣ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΤΕΧΝΩΝ

Αντωνιάδη 19

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΘΕΑΝΩ ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»

Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 2331024879

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «Όλγανος»

Ολγάνου 19, τηλ. 2331028277

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ιεραρχών 4, τηλ. 2331023880

ΘΕΡΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ «Μελίνα Μερκούρη»

Άλσος Παπάγου, τηλ. 2331072654

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Κουντουριώτη 8, τηλ. 2331067308 & 2331026877